

بررسی سودمندی موضوعات کلیدی حسابداری در ارزیابی سطح درماندگی مالی شرکتها

یاسر شیرزادی

گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
shirzadi62@pnu.ac.ir

کاوه پرندین

گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
kparandin@pnu.ac.ir

زهرا زمانی فرادنبه

کارشناس ارشد حسابداری، واحد بروجن، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجن، ایران.
z.zamani1402@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۸

چکیده

گزارش حسابداری به عنوان یک بخش لاینفک فرآیند گزارشگری مالی، نقش عمده ای در اطلاع رسانی به استفاده کنندگان ایفا می کند. در این راستا با تغییر نوع تهیه گزارش حسابداری، بخش جدیدی با عنوان موضوعات کلیدی حسابداری به آن اضافه گردید. از طرفی شناسایی علایم درماندگی مالی در شرکتها از مهم ترین اطلاعاتی است که می تواند در تصمیم گیری به استفاده کنندگان کمک نماید. بنابراین به منظور بررسی تأثیر افشا موضوعات کلیدی حسابداری بر درماندگی مالی، اطلاعات ۱۱۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ گردآوری شد. یافته های پژوهش نشان می دهد که مجموع تعداد موضوعات کلیدی حسابداری، موضوعات کلیدی حسابداری مبتنی بر ریسک در سطح حساب، موضوعات کلیدی حسابداری با تأثیر اولیه بر نقدینگی و توان پرداخت بدهی ارتباط مثبت و معناداری با سطح درماندگی مالی دارند. همچنین نتایج بیانگر ارتباط منفی و معناداری بین موضوعات کلیدی حسابداری مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و سایر موضوعات کلیدی حسابداری با سطح درماندگی مالی شرکتها می باشد؛ درحالی که گزارش تداوم فعالیت و موضوعات کلیدی حسابداری با تأثیر اولیه بر سودآوری ارتباط معناداری با سطح درماندگی مالی نداشتند. بطور کلی یافته های پژوهش بیانگر سودمندی موضوعات کلیدی حسابداری در ارزیابی و پیش بینی سطح درماندگی مالی شرکتها هستند. نتایج پژوهش، با توسعه ادبیات به غناپذیری دانش در پژوهش های حوزه درماندگی مالی و موضوعات کلیدی حسابداری، کمک می کند. یافته های پژوهش می تواند کمک شایانی به سرمایه گذاران، اعتباردهندگان، تحلیلگران و قانون گذاران در تصمیم گیری ها نماید.

واژه های کلیدی: موضوعات کلیدی حسابداری، درماندگی مالی، گزارش حسابداری.

۱- مقدمه

حرکت به سوی جهانی شدن و تغییرات سریع و مداوم در کسب و کارها و الزامات قانونی، مبادلات اقتصادی را با پیچیدگی ها و ریسک های گوناگونی مواجه ساخته است. بقا در چنین محیطی مستلزم شناسایی و ارزیابی ریسک های واحد تجاری و کاهش یا مدیریت ریسک های پیشرو است. این امر درخواست استفاده کنندگان برای دریافت اطلاعات بیشتر و مربوط تر را افزایش داده است. یکی از روش های برقراری ارتباط و ارائه اطلاعات به استفاده کنندگان، گزارش حسابرسی است. بر این اساس حسابرسان از طریق اظهارنظر خود نقش مهمی را در تصمیم گیریهای آنها ایفا می کنند. بنابراین حسابرس مستقل نقش مهمی در حمایت از کیفیت گزارشگری مالی دارد؛ به عبارت دیگر گزارش حسابرس به عنوان محصول نهایی فرآیند حسابرسی، بخش لاینفک فرآیند گزارشگری مالی محسوب می شود و در انعکاس اخبار مربوط به واقعیت های شرکت ها به استفاده کنندگان یاری می رساند؛ به همین دلیل لزوم نظارت و تجدیدنظر در ارزش اطلاعاتی و مربوط بودن گزارش حسابرس همواره مورد توجه استانداردهاگذاران بوده است (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۸).

برخی از استانداردهاگذاران و مقررات گذاران نظیر هیئت استانداردهای بین المللی حسابرسی و اعتباربخشی (IAASB)^۱ و هیئت نظارت بر حسابداری شرکت های عام آمریکا (PCAOB)^۲ به منظور بهبود گزارش حسابرس و افزایش شفافیت آن، در برخی از استانداردهای موجود خود تجدیدنظر و یا استانداردهای جدیدی را تدوین نمودند. تصویب مقررات گزارش حسابرسی گسترده، بحث های زیادی در مورد اینکه آیا منافع استفاده کنندگان صورت های مالی از افزایش شفافیت در فرآیند حسابرسی، بیشتر از هزینه های الزام حسابرسان به افشای اطلاعات بالقوه حساس مشتری در اظهارنظر حسابرسی است، بوجود آورد. بخش بزرگی از این بحث ها بر الزام به افشای حوزه های گزارشگری مالی متمرکز است که حسابرسان تصور می کنند مهم ترین ریسک تحریف بااهمیت را برای شرکت مشتری به همراه دارد (کاماچو مینانو و همکاران، ۲۰۲۴).^۳ الزام به این افشاهای، تحت مقررات استانداردهای حسابرسی بین المللی (ISAs)^۴، موضوعات کلیدی حسابرسی (KAMS)^۵ و تحت مقررات آمریکا، موضوعات اساسی حسابرسی^۶ نامیده شدند. در واقع دو نهاد IAASB و PCAOB هرکدام بخشی را با عنوان

موضوعات کلیدی یا اساسی حسابرسی با هدف افزایش ارزش اطلاعاتی گزارش حسابرس به گزارش جدید حسابرس اضافه نمودند. بنابراین هدف قانونگذاران از اضافه نمودن بخش های مذکور، افزایش سودمندی گزارش های حسابرسی در زمینه هایی است که بیشترین تأثیر را بر استراتژی کلی حسابرسی داشته و نیاز به قضاوت های حسابرسی چالش برانگیزتر دارند (۲۰۱۸، PCAOB؛ ۲۰۱۳، FRC). هر چند IAASB، استاندارد بین المللی حسابرسی ۷۰۱ (ISA 701) را تدوین نمود که طبق آن بخش جدیدی با عنوان موضوعات کلیدی حسابرسی به گزارش حسابرس اضافه گردید و اجرای آن را از تاریخ ۱۵ دسامبر ۲۰۱۶ الزامی گردید و در همین راستا PCAOB نیز استاندارد جدیدی را منتشر کرد که افشای موضوعات اساسی حسابرسی در گزارش حسابرس را به صورت مرحله ای (به این صورت که بند مربوط به موضوعات اساسی حسابرسی را برای شرکتهای بزرگ که سال مالی آنها منتهی به ۳۰ ژوئن ۲۰۱۹ و بعد از آن می باشد و برای سایر شرکتهای از ۱۵ دسامبر ۲۰۲۰) لازم الاجرا نموده است؛ اما شورای گزارشگری مالی بریتانیا (FRC)^۷ اولین نهادی بود که گزارش حسابرسی گسترده را مطابق با تصویب استاندارد بین المللی حسابرسی ۷۰۰ اجرا و شرکت ها را ملزم نمود که باید گزارش های حسابرسی گسترده را از سال مالی ۲۰۱۳ ارائه کنند. این تغییرات گزارش حسابرسی با هدف افزایش شفافیت، مربوط بودن، اعتماد به حسابرسان و اطلاع رسانی بهتر به کاربران صورت های مالی انجام گرفت. در این راستا و به منظور بهبود ارزش اطلاعاتی گزارش حسابرس، بسیاری از حوزه های قضایی گزارش حسابرس را به گونه ای گسترش دادند که حسابرسان را ملزم به ابلاغ موضوعات کلیدی حسابرسی می کند. موضوعات کلیدی حسابرسی باعث افزایش شفافیت قضاوت های انجام شده توسط مدیریت و حسابرسان در فرآیند تهیه و حسابرسی صورت های مالی می شود (محمدی و ساعت ساز، ۱۴۰۱). بنابراین، حسابرسان می توانند دیدگاه های خود را در مورد موضوعات کلیدی به استفاده کنندگان انتقال دهند. در همین زمینه پژوهش ها با بررسی سودمندی موضوعات کلیدی حسابرسی، یافته های متفاوتی در مورد سودمندی این افشاهای برای استفاده کنندگان صورت های مالی به دست آورده اند. برای مثال اسمیت^۸ (۲۰۲۲) و سیبیک و کایا^۹ (۲۰۲۲) نشان دادند که افشای موضوعات کلیدی حسابرسی سودمندی گزارش سالانه مربوط به ویژگی های شرکت و ریسک های حسابرسی خاص

5. Key Audit Matters (KAMS)

6. Critical Audit Matters (CAMs)

7. U.K.'s Financial Reporting Council (FRC)

8. Smith

9. Seebeck and Kaya

1. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB)

2. Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)

3. Camacho-Minano

4. International Standards on Auditing (ISAs)

پژوهش هم به درماندگی مالی و هم به جریان‌های ادبیات گزارش حسابرسی گسترده کمک می‌کند. در حالی که تعدادی از پژوهش‌ها میزان درک کاربران صورت‌های مالی از گزارش‌های حسابرسی گسترده را به طور فزاینده مفید می‌دانند، این مقاله سودمندی موضوعات کلیدی حسابرسی (در مجموع، بر اساس ریسک، و طبقه بندی) را در کمک به کاربران صورت‌های مالی در قضاوت در مورد تداوم و ماندگاری شرکت بررسی می‌کند. از این رو، این پژوهش شواهدی برای استفاده از اطلاعات گزارش حسابرسی برای کمک به ارزیابی و نظارت بر وضعیت سلامت مالی شرکت ارائه می‌کند تا کاربران صورت‌های مالی بتوانند نگرانی‌های مالی را بهتر ارزیابی کنند. در نهایت، یافته‌های این پژوهش می‌تواند مورد توجه قانون‌گذاران و استانداردها در ارزیابی مزایا و هزینه‌های افشاهای خاص حسابرسی باشد و اطلاعات سودمندی را در اختیار قانون‌گذاران حوزه تدوین استانداردهای حسابرسی، بازار سرمایه و استفاده کنندگان گزارش‌های حسابرسی قرار دهد. بنابراین اهمیت این پژوهش در آن است که سازمان حسابرسی، جامعه حسابداران رسمی، سازمان بورس اوراق بهادار و سایر استفاده‌کنندگان از گزارش‌های حسابرسی به صورت تجربی پی خواهند برد که آیا موضوعات کلیدی حسابرسی بر ارزیابی سطح درماندگی مالی شرکت‌ها تاثیر دارند؟ از این رو، انگیزه انجام این پژوهش این است که دیدگاه احتمالی تاثیر گذاری افشا گزارش حسابرسی شامل موضوعات کلیدی حسابرسی بر سطح درماندگی مالی شرکت‌ها را بررسی و از این طریق ادبیات مرتبط با حوزه‌های حسابرسی و درماندگی مالی را بسط و گسترش دهد. بنابراین هدف پژوهش بررسی سودمندی افشا موضوعات کلیدی حسابرسی در ارزیابی سطح درماندگی مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

مبانی نظری

موضوعات کلیدی حسابرسی

گزارش حسابرس به عنوان یک بخش لاینفک فرآیند گزارشگری مالی، نقش عمده‌ای در اطلاع رسانی به استفاده‌کنندگان ایفا می‌کند؛ به همین منظور لزوم نظارت و تجدیدنظر در ارزش اطلاعاتی و مربوط بودن گزارش حسابرسی همواره مورد توجه استانداردها و قانون‌گذاران حسابرسی بوده است. بعد از رسوایی‌های مالی اخیر، بحران مالی ۲۰۰۸ و افزایش پیچیدگی‌های گزارشگری مالی، تقاضا برای دریافت اطلاعات بیشتر و مربوطتر از طریق

مشتری را افزایش می‌دهند. لیو و همکاران^۱ (۲۰۲۲) نشان دادند که موضوعات کلیدی حسابرسی برای دارندگان بدهی، آگاهی دهنده‌گی فزاینده‌ای دارند. با این حال، پژوهش‌های کوهلر و همکاران^۲ (۲۰۲۰) و لنوکس و همکاران^۳ (۲۰۲۲) شواهدی از اینکه سرمایه‌گذاران افشای موضوعات کلیدی حسابرسی را به طور فزاینده‌ای آموخته می‌دانند، را پیدا نکردند.

از طرفی یکی از مهم‌ترین و در عین حال پیچیده‌ترین قضاوت‌هایی که باید در مورد یک شرکت انجام داد، این است که یک شرکت تا چه میزانی به عنوان یک واحد عملیاتی و مالی فعال باقی می‌ماند. طی بحران‌های مالی اخیر که از سال ۲۰۰۸ بوقوع پیوسته اند، واحد‌های تجاری زیادی با درماندگی مالی رو به رو شده و بسیاری از آنان دچار ورشکستگی گشتند. از جمله مهم‌ترین اطلاعاتی که می‌تواند در تصمیم‌گیری اقتصادی و تخصیص بهینه منابع به تصمیم‌گیرندگان اقتصادی کمک کند، شناسایی علایم درماندگی مالی در شرکت‌ها است. درماندگی مالی را می‌توان، شرایطی که در آن شرکت قادر به پرداخت تعهدات خود نباشد یا آنها را به سختی پرداخت کند، تعریف کرد. معمولاً زمانی که احتمال شکست واحد تجاری افزایش می‌یابد، احتمال اینکه حسابرسان مستقل هم تحت تعقیب قانونی قرار بگیرند، افزایش می‌یابد.

مونوز-ایزکوئیردو و همکاران^۴ (۲۰۲۰) دریافتند که با ترکیب داده‌های حسابداری و حسابرسی سنتی، مدل‌های پیش‌بینی ورشکستگی، دقت طبقه‌بندی‌ها را تا ۱۰ درصد بهبود می‌بخشند. گوتیرز و همکاران^۵ (۲۰۲۰) با استفاده از قالب گزارش حسابرسی سنتی نشان دادند که افزودن اظهار نظر تداوم فعالیت به تعدادی از مدل‌های پیش‌فرض شرکت، توانایی پیش‌بینی مدل‌ها را افزایش می‌دهد. هرچند پژوهش‌های گوتیرز و همکاران (۲۰۲۰) و مونوز-ایزکوئیردو و همکاران (۲۰۲۰) بینش‌هایی در مورد سودمندی افشاهای اظهار نظر حسابرسی در ارزیابی سلامت مالی شرکت ارائه دادند؛ اما این پژوهش‌ها سودمندی افشای موضوعات کلیدی حسابرسی را به عنوان جزئی از گزارش حسابرس در ارزیابی پیش‌بینی‌های ورشکستگی یا درماندگی مالی بررسی نکرده‌اند.

به طور خاص، در این پژوهش رابطه بین تعداد و ماهیت موضوعات کلیدی حسابرسی و سطح درماندگی مالی شرکت مشتری بررسی می‌گردد. برای این منظور، موضوعات کلیدی حسابرسی بر اساس سطح ریسک و بر اساس طبقه‌بندی تأثیر بر سلامت مالی، تجزیه و تحلیل می‌گردند. یافته‌های این

⁴. Munoz-Izquierdo et al

⁵. Gutierrez et al

¹. Liu et al

². Kohler et al

³. Lennox et al

در آن فعالیت می کند، جزء حوزه های بالقوه ای هستند که می توانند به عنوان موضوعات کلیدی حسابرسی مد نظر قرار گیرند. کامپو مینانو و همکاران (۲۰۲۴) افشا در مورد تداوم فعالیت، کنترل های داخلی و تقلب، تجدید ساختار و عملیات متوقف شده، ادغام و تحصیل، دعاوی حقوقی، موجودی های نقدی و دریافتی ها، شناخت درآمدها و هزینه ها، سرمایه گذاری ها، دارایی های نامشهود، اموال، تجهیزات و ماشین آلات و موضوعات کاهش ارزش مرتبط با آنها و همچنین بدهی ها بلندمدت، اجاره و مالیات را به عنوان موضوعات کلیدی حسابرس مبتنی بر سطح ریسک شرکت و حساب و همچنین تاثیر اولیه آنها بر سلامت مالی شرکت ها در نظر گرفته اند.

هدف از معرفی افشا موضوعات کلیدی حسابرسی، ارائه اطلاعات بیشتر در مورد حسابرسی و صورت های مالی همراه به کاربران است. با این حال شواهد در مورد اینکه آیا افشا موضوعات کلیدی حسابرسی سودمند هستند یا نه، متضاد است. به عنوان مثال، شواهد تجربی نشان می دهد که افشای موضوعات کلیدی حسابرسی بر تصمیمات سرمایه گذاران (کریستنسن و همکاران^۱، ۲۰۱۴) و فرایند کسب اطلاعات تاثیر می گذارد (سیرویس و همکاران^۲، ۲۰۱۸). با این حال پژوهش های تجربی دیگری، محتوای اطلاعاتی افشا های موضوعات کلیدی حسابرسی را بررسی نموده و ارزش اطلاعاتی افزایش قابل توجهی را در گزارش حسابرسی گسترده پیدا نکردند (لیائو و همکاران^۳، ۲۰۱۹). بورک و همکاران^۴ (۲۰۲۱) اشاره می کنند الزام افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ممکن است کیفیت حسابرسی را ارتقا دهد، زیرا مدیران و حسابرسان بیشتر نگران بررسی نظارتی یا خطرات دعوی قضایی خواهند بود. با این با حال، در صورتی که سایر حوزه های مهم کمتر مورد توجه قرار گیرند، تمرکز بیشتر بر افشای موضوعات کلیدی می تواند منجر به کاهش کیفیت حسابرسی شود.

از طرفی ماک و همکاران^۵ (۲۰۱۳) معتقدند که استفاده کنندگان تمایل دارند اطلاعات بیشتری درباره عملیات حسابرسی، گزارشهای تحلیلی مدیران، رویه های حسابداری مورد استفاده صاحبکاران و اطلاعات مربوط به ریسک دریافت کنند. از طرف دیگر IAASB (۲۰۱۱) معتقد است که سهامداران فعلی و سرمایه گذاران بالقوه و دیگر استفاده کنندگان گزارشهای مالی در تلاش هستند تا از طریق دستیابی به اطلاعات مربوط و قابل اتکا سطح ابهام خود را کاهش دهند. در این راستا استاندارد بین المللی ۷۰۱ حسابرسی، دربرگیرنده چارچوب تصمیم گیری

گزارش حسابرسی افزایش یافت (جعفری نسب کرمانی و همکاران، ۱۳۹۸). به همین دلیل IAASB و PCAOB به منظور بهبود گزارش حسابرسی و افزایش شفافیت آن، در برخی از استانداردهای موجود خود تجدیدنظر و یا استانداردهای جدیدی را تدوین کردند. در این راستا IAASB، استاندارد بین المللی حسابرسی ۷۰۱ را تدوین نمود که طبق این استاندارد بخش جدیدی با عنوان موضوعات کلیدی حسابرسی به گزارش حسابرسی اضافه گردید. طبق استاندارد بین المللی حسابرسی ۷۰۱، موضوعات کلیدی حسابرسی، موضوع هایی هستند که بر مبنای قضاوت حرفه ای حسابرس دارای بیشترین اهمیت در حسابرسی صورتهای مالی دوره جاری بوده اند. این موضوع ها از بین موارد اطلاع رسانی شده به ارکان راهبری انتخاب می شوند. الزام اخیر برای افشای موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش های حسابرسی با هدف بهبود کیفیت حسابرسی و ارائه اطلاعات اضافی به کاربران بوده است.

از طرفی استفاده کنندگان صورت های مالی برای درک اینکه بیشترین ریسک های صورت های مالی کجاست به گزارش حسابرس چشم دوخته اند. حسابرس باید از میان موضوعات اطلاع رسانی شده به ارکان راهبری، مسائلی را که مستلزم توجه خاص حسابرس در حین انجام کار حسابرسی بوده است، تعیین کند. بنابراین حسابرس باید حوزه های که خطر تحریف با اهمیت در آنها بالاتر ارزیابی شده یا خطر های عمده طبق استاندارد ۳۱۵ و حوزه هایی از صورت های مالی که مستلزم قضاوت عمده مدیران اجرایی بوده و همچنین تاثیر بر حسابرسی معاملات یا رویدادهای عمده را که طی دوره رخ داده است در نظر بگیرد. حوزه های مورد توجه خاص حسابرس، اغلب مربوط به حوزه های پیچیده و مستلزم قضاوت عمده مدیران اجرایی در صورت های مالی بوده و از این رو اغلب مستلزم قضاوت های دشوار یا پیچیده حسابرس است (استاندارد حسابرسی ۷۰۱). به این ترتیب، موضوعاتی که در تهیه ی شواهد حسابرسی کافی و مناسب و یا در اظهار نظر نسبت به صورت های مالی برای حسابرس چالش ایجاد می کند، در تعیین موضوعات کلیدی حسابرسی مربوط تلقی می شوند.

از نظر بیرانوند و باقرآبادی (۱۳۹۷) حوزه های پیچیده مرتبط با شناسایی درآمد؛ ذخایر و بدهی های احتمالی؛ موارد با اهمیت مرتبط با مالیات عملکرد؛ ارزیابی کاهش ارزش؛ ارزیابی در خصوص وجود یا عدم وجود کنترل های مناسب در سرفصل سرمایه گذاری ها؛ موارد با اهمیت موجود در صنعتی که شرکت

⁴.Burke et al

⁵.Mak et al

¹.Christensen et al

².Sirois et al

³.Liao et al

در مقابل پژوهش‌های تجربی با توجه به سودمندی موضوعات کلیدی حسابرسی برای سهامداران، یافته‌های غیرقطعی را نشان می‌دهند. به عنوان مثال، در حالی که کریستنسن و همکاران (۲۰۱۴) دریافتند در مقایسه با سرمایه‌گذارانی که گزارش حسابرسی استاندارد دریافت می‌کنند، با ارائه گزارش حسابرسی شامل موضوعات کلیدی حسابرسی به سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای، احتمالاً آنها تصمیمات سرمایه‌گذاری خود را تغییر می‌دهند. کوهلر و همکاران (۲۰۲۰) استدلال می‌کنند که به نظر نمی‌رسد موضوعات کلیدی حسابرسی بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر گذار باشند. همچنین گوتیرز و همکاران (۲۰۲۲)، لنوکس و همکاران (۲۰۲۲) در بریتانیا؛ و بورک و همکاران (۲۰۲۲) در آمریکا، مدرکی از واکنش بازارها به افشا موضوعات کلیدی حسابرسی پیدا نکردند، که بیانگر آن باشد سرمایه‌گذاران این افشاها را به طور تدریجی آموخته نمانند. لنوکس و همکاران (۲۰۲۲) این یافته‌ها را به احتمالی نسبت می‌دهند که سرمایه‌گذاران قبلاً از حوزه‌های ریسک مشتری که توسط موضوعات کلیدی حسابرسی توصیف شده است، قبل از افشای حسابرسان از آنها آگاه هستند. در حالی که این پژوهش‌ها به طور کلی نشان می‌دهند که موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط ارزشی به موقع بودن اطلاعات را که در حرکت قیمت سهام قابل تشخیص است منعکس نمی‌کنند، موضوعات کلیدی حسابرسی ممکن است به سرمایه‌گذاران و سایر ذینفعان کمک کند تا فرآیند حسابرسی و میزان درماندگی مالی که شرکت‌های مشتری با آن مواجه هستند را بهتر درک کنند (کاماچو مینانو و همکاران، ۲۰۲۴).

سیبیک و کایا (۲۰۲۲) با بررسی ارزش ارتباطی گزارش‌های حسابرسی گسترش یافته را در انگلستان دریافتند که پراکسی‌های مختلف برای ارزش ارتباطی (همچون خوانایی، محتوای ارزیابی، کمک‌های بصری، و ویژگی) در طول دوره‌های پس از استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۰ بهبود می‌یابند. همچنین آن‌ها شواهدی پیدا کردند که نشان می‌دهد موضوعات کلیدی حسابرسی با توصیف‌های خاص‌تر به طور مثبت و معناداری با واکنش‌های بازار سرمایه مرتبط هستند، که بیانگر آن است که سرمایه‌گذاران به اطلاعات موضوعات کلیدی حسابرسی دقیق‌تر اهمیت می‌دهند.

از طرفی استفاده از پاراگراف مربوط به موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی، با توجه تغییراتی که صورت گرفته، مفهوم جدیدی چون مفاهیم مربوط به گسترش نقش حسابرسان و الزام افشا در خصوص ریسک‌های قابل توجه که از

مبتنی بر قضاوت است که به حسابرسان کمک می‌کند تا موضوع‌هایی را که جزء موضوع‌های کلیدی حسابرسی به شمار می‌آیند، انتخاب کنند. این چارچوب تصمیم‌گیری با هدف تمرکز حسابرسان بر موضوع‌هایی که مورد علاقه سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان است، تهیه شده است. بنابراین حسابرسان باید مواردی که دارای ریسک بالایی از تحریف با اهمیت بوده یا مواردی که شامل قضاوت‌های مهم مدیریت است مثل برآوردهای حسابداری همرا با ابهام و تأثیر رویدادها یا معاملات عمده‌ای که در طول دوره مالی رخ داده‌اند، را در نظر بگیرند (جعفری نسب کرمانی و همکاران، ۱۳۹۸).

IAASB (۲۰۱۵) معتقد است که ارائه موضوع‌های کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی با افزایش شفافیت فرآیند حسابرسی، موجب می‌شود که سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان بر جنبه‌هایی از صورت‌های مالی تمرکز کنند که به اعمال قضاوت‌های عمده مدیریتی و توجه بیشتر حسابرسان نیاز داشته که این امر می‌تواند منجر به افزایش تردید حرفه‌ای و ارتقای کیفیت حسابرسی شود. از طرفی استفاده‌کنندگان همواره انگیزه دارند که به اطلاعات بیشتری درباره موضوع‌هایی که اغلب در مورد آنها قضاوت‌های قابل توجهی از سوی مدیران و حسابرسان اعمال شده، دسترسی داشته باشند. با توجه به اینکه از دیدگاه حسابرسان، ارائه موضوع‌های کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسی دارای بیشترین اهمیت در فرآیند حسابرسی بوده؛ لذا ارائه این موارد می‌تواند نگرشی جدید در استفاده‌کنندگان ایجاد کند تا از طریق موضوعات کلیدی حسابرسی نسبت به شناسایی علایم درماندگی واحد تجاری اقدام نمایند.

درک ارزش سودمندی موضوعات کلیدی حسابرسی

مطالعاتی که ارزش اطلاعاتی موضوعات کلیدی حسابرسی را از دیدگاه استفاده‌کنندگان بررسی کرده‌اند، نتایج متفاوتی را در مورد اهمیت و تفسیری که کاربران صورت‌های مالی از این افشاها دارند، به دست آورده‌اند. با توجه به واکنش وام‌دهندگان به موضوعات کلیدی حسابرسی، پورومب و همکاران^۱ (۲۰۲۱) نشان دادند که موضوعات کلیدی حسابرسی توانایی وام‌دهندگان را برای ارزیابی ریسک استقراض بهبود می‌بخشد. بعلاوه، بولاکی و کوئیک^۲ (۲۰۱۶) دریافتند که گنجاندن موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش‌های حسابرسی به طور قابل توجهی بر تصمیمات اعطای اعتبار از سوی مدیران یا ادراک آنها در مورد کیفیت گزارشگری مالی شرکت تأثیر نمی‌گذارد.

².Boolaky and Quick

¹.Porumb et al

دارند را به عنوان ریسک های مهم در حسابرسی ارزیابی کنند. برخی از پژوهش های اخیر ارتباط بین تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی و ویژگی های مشتری را بررسی کرده اند. برای مثال، پینتو و مورایس^۱ (۲۰۱۹) با بررسی گزارش های حسابرسی گسترده صادر شده در بریتانیا و اتحادیه اروپا، یک ارتباط مثبت و معنادار بین تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی و بخش های تجاری و استانداردهای حسابداری خاص گزارش شده توسط یک شرکت را نشان دادند. سییرا گارسیا و همکاران^۲ (۲۰۱۹) ویژگی های مشتری مانند اهرم مالی، پیچیدگی ساختاری و صنعت مشتری، را عوامل تعیین کننده مهم در تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی گزارش شده می دانند. آنها استدلال می کنند که مشتریان با اهرم مالی بالاتر و زیان گزارش شده، تعداد بیشتری از موضوعات کلیدی حسابرسی را افشا می کنند. هر دو پژوهش بالا یک رابطه مثبت بین حق الزحمه حسابرسی و تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده را گزارش می کنند؛ زیرا حق الزحمه حسابرسی ارتباط مثبتی با ریسک های مالی، استراتژیک، عملیاتی و حاکمیتی مشتری (یانگ و همکاران^۳، ۲۰۱۸) و ضعف های کنترل داخلی آن (مونیسف و همکاران^۴، ۲۰۱۱) دارد.

با اجرای مقررات گزارش حسابرسی گسترده، اکنون حسابرسان مکانیسم جدیدی برای آگاه کردن استفاده کنندگان از ریسک های با اهمیت مشتری بدون نیاز به واجد شرایط بودن اظهار نظر حسابرسی دارند. از طرفی در ارتباط با ریسک های با اهمیت در مورد توانایی مشتری برای ادامه تداوم فعالیت، حسابرسان ممکن است از موضوعات کلیدی حسابرسی به عنوان راهی برای اعلام عمومی ریسک درماندگی مالی مشتری استفاده کنند و در عین حال از پیامدهای منفی که ممکن است از دریافت اظهار نظر تداوم فعالیت به مشتری تعلق گیرد، اجتناب کنند. در واقع، چن و همکاران^۵ (۲۰۲۳) معتقدند که مشتریان با نسبت های اهرم مالی بالاتر، زیان ها و تجدید ارائه های حسابداری قبلی از دیدگاه حسابرس ریسک بیشتری دارند و بنابراین تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی بیشتری دریافت می کنند.

در حالی که پژوهش های بالا نشان می دهند که ممکن است ارتباطی بین سطح ریسک شرکت و درماندگی مالی وجود داشته باشد، دلایل زیادی هم وجود دارد که چرا ارزیابی حسابرس و قضاوت نهایی در مورد گزارش موضوعات کلیدی حسابرسی می تواند با میزان درماندگی مالی موجود در شرکت نامرتب باشد. اولاً، استانداردهای حسابرسی، مواردی را به عنوان

نظر حسابرسان این ریسک ها مربوط به مشتریان می باشد، در گزارش حسابرسی ایجاد کرده است و ریسکهای مدنظر در غالب بند اظهار نظر حسابرس در صورت های مالی قابل مشاهده است که می تواند اطلاعات مندرج در صورتهای مالی و کیفیت اطلاعات را تحت تأثیر قرار دهد (صدری و رنجبر، ۱۴۰۴) که در این صورت، وجود موضوعات کلیدی حسابرسی، باعث افزایش ارائه اطلاعات خاص و حساس شرکت ها در گزارش حسابرسی شده و در نتیجه با اثرگذاری بر قابلیت اتکا صورتهای مالی می تواند منجر به ارزیابی سطح درماندگی مالی شرکت ها توسط استفاده کنندگان گردد. در این راستا کاماچو مینانو و همکاران^۶ (۲۰۲۴) نشان دادند که استفاده کنندگان صورتهای مالی می توانند از افشای حسابرس مستقل برای ارزیابی یکی از ریسک های اصلی مرتبط با یک شرکت - یعنی ریسک درماندگی مالی - استفاده کنند و افشا موضوعات کلیدی حسابرس در گزارش حسابرسی می تواند برای استفاده کنندگان سودمند باشد. بنابراین با توجه به اینکه در پژوهش های داخلی چندان به سودمندی موضوعات کلیدی حسابرسی برای استفاده کنندگان صورت های مالی و درک ارزش سودمندی آنها در زمینه ریسک های مالی پرداخته نشده است در این پژوهش شواهدی از اینکه چگونه تعداد و نوع افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ممکن است اطلاعات مفیدی را در مورد پیچیدگی و شرایط مالی شرکت منتقل کند ارائه می نماید.

مبانی نظری فرضیه های پژوهش

تعداد موضوع های کلیدی حسابرسی و ریسک درماندگی

مالی

امروزه اجرای مقررات گزارشگری حسابرسی گسترده، باعث افزایش شفافیت در قضاوت های حسابرسان راجع به حوزه های ریسک با اهمیت مشتریان، با الزام حسابرسان به گزارش این ارزیابی ها از طریق افشای موضوعات کلیدی حسابرسی فراتر از آنچه که می توان از تعدیل اظهار نظر سنتی حسابرسی به دست آورد، می شود.

در حالی که قانون گذاران تعیین تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی را تا حد زیادی به قضاوت حسابرس واگذار می کند؛ اما در شناسایی موضوعات کلیدی حسابرسی مقررات هیئت استانداردهای بین المللی حسابرسی و اعتباربخشی و هیئت نظارت بر حسابداری شرکت های عام آمریکا هر دو، حسابرسان را ملزم می کنند مواردی که نیاز به برآورد پیچیده و یا ذهنی

⁴.Munsif et al

⁵.Chen et al

¹.Pinto and Morais

².Sierra-García et al

³.Yang et al

احتمال طرح دعوی حقوقی را کاهش دهند. براون و همکاران^۴ (۲۰۲۰) بیان می‌کنند که موضوعات کلیدی حسابرسی با ایجاد باورهای مثبت بیشتر در مورد رفتار مؤسسه حسابرسی، ارزیابی‌های قابل مجازات را کاهش می‌دهند. اگر حسابرسان افشای موضوعات کلیدی حسابرسی را به عنوان ابزاری برای کاهش خطر دعوی قضایی درک کنند، مشخص نیست که افزایش تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی که حسابرسان در صورتهای مالی مشتری افشا می‌کند، با ریسک درماندگی مالی مشتری مرتبط باشد. برازل و همکاران^۵ (۲۰۱۶) همچنین شواهد تجربی ارائه می‌کند که تحت شرایط خاص، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی، مسئولیت حسابرسان را کاهش می‌دهند. در نهایت، تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی که حسابرسان شناسایی می‌کنند می‌تواند به تعدادی از عوامل، از جمله مشکلات غیر مالی مرتبط باشد. به عنوان مثال، پژوهش‌های قبلی (سپیرا گارسیا و همکاران، ۲۰۱۹ و پینتو و مورایس، ۲۰۱۹) نشان می‌دهند که تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی می‌تواند به میزان زمان و تلاشی که حسابرسان برای مشتری معین صرف می‌کنند (منعکس شده از طریق هزینه‌های حسابرسی) مرتبط است. در مجموع، هم تحقیقات قبلی و هم راهنمایی‌های عملی نشان می‌دهند که ماهیت رابطه بین موضوعات کلیدی حسابرسی گزارش شده و سطح درماندگی مالی شرکت مشتری نه ساده و نه مشهود است. با این حال، اینکه چه ارتباطی بین موضوعات کلیدی حسابرسی و درماندگی مالی شرکت مشتری وجود دارد، یک سوال تجربی مهم است. بنابراین فرضیه اول پژوهش به صورت زیر بیان می‌شود:

فرضیه اول: بین تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی و سطح درماندگی مالی شرکت مشتری ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

ماهیت موضوعات کلیدی حسابرسی و ریسک درماندگی

مالی

همانند تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی، مقررات گزارشگری حسابرسی گسترده اجازه می‌دهد که تعیین نوع یا ماهیت موضوعات کلیدی حسابرسی عمدتاً بر اساس قضاوت حسابرسان باشد. در حالی که پژوهش‌های دانشگاهی در حال مطالعه اصلاحات گزارش حسابرسی گسترش یافته و تأکید بر مطلب خاص هستند، ارائه بینش‌هایی در مورد سودمندی افشای حسابرسان در خصوص موضوعات کلیدی حسابرسی، کمیاب

موضوعات کلیدی حسابرسی را در نظر می‌گیرد که برای حسابرسی با اهمیت تلقی می‌شوند و باید به کمیته حسابرسی ابلاغ گردند و شامل قضاوت‌های مهم، پیچیده یا ذهنی مربوط به یک حساب با اهمیت یا افشا در صورتهای مالی هستند. از طرفی هیچ الزامی برای حسابرسان وجود ندارد که به طور خاص تأثیر یک موضوع حسابرسی با اهمیت را بر ریسک درماندگی مالی مشتری را در تعیین اینکه آیا آن موضوع به عنوان یکی از موضوعات کلیدی حسابرسی طبقه بندی می‌شوند، را در نظر بگیرند. علاوه بر این، استانداردهای حسابرسی مشخص می‌کنند همه ریسک‌های مهم، نیازی به موضوعات کلیدی حسابرسی ندارند، زیرا هر ریسکی شامل قضاوت‌های پیچیده یا ذهنی خاص یا مربوط به یک حساب یا افشای با اهمیت نیست. بنابراین، ممکن است حسابرسان موضوعاتی همچون مذاکرات پیمان بدهی، احتمالات زیان احتمالی یا تخلفات غیرقانونی، با اثر بالقوه بر سطح درماندگی مالی شرکت مشتری به عنوان موضوعات کلیدی حسابرسی گزارش نکنند (کاماچو مینانو، ۲۰۲۴). علاوه بر این، مواردی هم وجود دارد که در آن حسابرسان ممکن است یک موضوع کلیدی حسابرسی را تنها بر اساس پیچیدگی استانداردهای حسابداری، یا برآوردهای حاکم بر شناسایی یک حساب یا افشای خاص (به عنوان مثال، درآمد) گزارش کند. از آنجایی که منبع چنین پیچیدگی‌ها مبتنی بر مقررات هستند و خاص شرکتها نیستند، این موضوعات کلیدی حسابرسی ممکن است با میزان درماندگی مالی موجود در شرکت مشتری مرتبط نباشد. دوماً، گیمبار و همکاران^۱ (۲۰۱۶) استدلال می‌کنند که تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده توسط حسابرسان ممکن است محصول چگونگی درک حسابرسان از شهرت و یا ریسک دعوی قضایی پیرامون گزارش موضوع کلیدی حسابرسی باشند. فریرا و مورایس^۲ (۲۰۱۹) دریافتند که تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده؛ با اندازه حسابرسان و نوع اظهارنظر حسابرسی صادر شده مرتبط است. آنها بیان می‌کنند که چهار شرکت بزرگ حسابرسی به طور متوسط تعداد بیشتری از موضوعات کلیدی حسابرسی در اظهارنظرهای حسابرسی خود منتشر می‌کنند، همچنین دریافتند که مشتریان با اظهار نظر حسابرسی مشروط، تعداد بیشتری از موضوعات کلیدی حسابرسی گزارش شده دارند. دای^۳ (۱۹۹۳) استدلال می‌کند که حسابرسان، در هنگام حسابرسی مشتریانی که از نظر مالی مشکل دارند، می‌توانند تعداد بیشتری از موضوعات کلیدی حسابرسی را به عنوان راهی برای پوشش مبانی خود افشا و

⁴.Brown et al

⁵.Brasel et al

¹.Gimbar

².Ferreira and Morais

³.Dye

کنند. بنابراین، موضوعات کلیدی حسابرسی می‌توانند بیانگر ریسک‌هایی باشند که بر تمام صورت‌های مالی یک شرکت به طور فراگیر (در سطح شرکت) تأثیر بگذارند یا مختص حساب‌های خاصی (سطح حساب) باشند.

موضوعات کلیدی حسابرسی مربوط به موضوعاتی که بر صورت‌های مالی مشتری تأثیر می‌گذارند، ممکن است بهتر از ریسک‌های مربوط به موضوعات خاص یک حساب ریسک‌های مربوط به وضعیت درماندگی مالی یک شرکت را نشان دهند؛ زیرا موضوعات دسته اول بر سلامت مالی شرکت بطور کل تأثیر می‌گذارند. از طرف دیگر، تا جایی که موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب، ریسک‌هایی را که تأثیر مستقیمی بر مؤلفه‌های تداوم مالی شرکت دارند (به عنوان مثال، بدهی در برابر دارایی‌ها) را بهتر نشان دهند، ممکن است برای ارزیابی سطح درماندگی مالی شرکت مشتری مفید باشند (کامپو و مینانو، ۲۰۲۴). همانطور که پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهند تفاوت‌هایی در میزان دریافت ارتباط ارزشی ریسک‌ها برای یک شرکت مشتری توسط موضوعات کلیدی حسابرسی موجود در سطح شرکت در مقابل سطح حساب وجود دارد (لنوکس و همکاران، ۲۰۲۲؛ سییرا گارسیا و همکاران، ۲۰۱۹). لذا ضرورت دارد که بررسی شود آیا تفاوت‌هایی در نحوه دریافت ریسک‌های مربوط به سطح درماندگی مالی مشتری در سطح شرکت در مقابل سطح حساب، وجود دارد. بنابراین فرضیه دوم و سوم به صورت زیر بیان می‌گردند:

فرضیه دوم: بین موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و سطح درماندگی مالی شرکت ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب و سطح درماندگی مالی شرکت ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

از طرف دیگر پژوهش‌های قبلی (آلتمن، ۱۹۶۸؛ بالکاین و اوه، ۲۰۰۶) نشان می‌دهند که نسبت‌های مالی همچون سودآوری، نقدینگی و توان پرداخت بدهی، پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی برای ریسک درماندگی مالی هستند. لوکسون و همکاران^۵ (۲۰۱۹) گزارش دادند که نسبت سودآوری منفی نقش مهمی در پیش‌بینی ریسک درماندگی مالی دارد. براساس این یافته‌ها، به نظر می‌رسد که طبقه بندی و تجزیه و تحلیل موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب بر اساس تأثیر اولیه آنها بر متغیرهای

هستند. بیدرد و همکاران^۱ (۲۰۱۹) بیان می‌کنند که گزارش‌های سالانه شامل افشای عدم اطمینان در مورد تداوم فعالیت با تأکید بر مطلب خاص در گزارش حسابرسی، نسبت به زمانی که با تأکید بر مطلب خاص همراه نیستند، ممکن است با اثرات منفی فزاینده قیمت سهام همراه باشند. علاوه بر این، کاسترلا و همکاران^۲ (۲۰۲۰) پیشنهاد می‌کنند که اثرگذاری قیمت‌گذاری سهام شرکت‌های همتای صنعت زمانی رخ می‌دهد که هیچ هشدار از سوی حساب‌برسان وجود نداشته باشد و رقیب بدون دریافت اظهارنظر تداوم فعالیت سال قبل ورشکست شود.

از طرف دیگر برخی پژوهش‌ها بینش‌هایی را در مورد سودمندی انواع افشای گزارش حسابرسی در ارزیابی ریسک درماندگی مالی ارائه می‌کنند. بسیاری از مدلهایی که در ادبیات حسابداری برای ارزیابی ریسک درماندگی مالی بکار می‌رود، مبتنی بر داده‌های حسابداری محاسبه شده از صورت‌های مالی هستند. با این حال چندین پژوهش از جمله هراندز-تینوکو و همکاران^۳ (۲۰۱۳) و هیلگیست و همکاران^۴ (۲۰۰۴) قدرت پیش‌بینی مدل‌های که فقط از متغیرهای حسابداری استفاده می‌کنند را زیر سؤال برده و شواهدی را مبنی بر بهبود این مدل‌ها با افزودن متغیرهای مبتنی بر بازار و غیر مالی ارائه می‌دهند. یک دسته از این متغیرهای غیر مالی، اطلاعاتی همچون نوع اظهارنظر حسابرسی (آلتمن و همکاران^۵، ۲۰۱۰) و محتوای افشای گزارش حسابرسی (مونوز-ایزکوپردو و همکاران، ۲۰۱۹) هستند که از داده‌های حسابرسی خارجی استخراج می‌گردند. به طور کلی، آلتمن و همکاران، (۲۰۱۰) و کیم و همکاران^۶ (۲۰۰۸) با استفاده از اظهارنظرهای حسابرسی سنتی، ارتباط بین درماندگی مالی و اظهار نظر مشروط حسابرسی را بررسی کرده‌اند.

با اجرای مقررات گزارش حسابرسی گسترده، بینش‌هایی در مورد محتوا و عوامل تعیین‌کننده افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارائه گردید. اگر افشاهای گزارش حسابرسی گسترده توسط حساب‌برسان، استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را در مورد ریسک شرکت مشتری آگاه کنند، آنگاه عوامل منعکس‌کننده ریسک تحریف‌های بااهمیت افشا شده به عنوان موضوعات کلیدی حسابرسی، ممکن است به آگاهی استفاده‌کنندگان از موضوعاتی که در ارزیابی درماندگی مالی شرکت مشارکت دارند، کمک کند. استانداردهای گزارشگری حسابرسی گسترده، تعیین اهمیت حسابرسی در ارزیابی یک موضوع به عنوان یک موضوع کلیدی حسابرسی را تا حدی به قضاوت حساب‌برسان واگذار می‌

⁵.Altman et al

⁶.Kim et al

⁷.Balcaen and Ooghe

⁸.Lukason and Laitinen

¹.B'edard et al

².Casterella et al

³.Hernandez-Tinoco et al

⁴.Hillegeist et al

یافته‌های آنها نشان داد که افشاء اجباری موضوعات کلیدی حسابرسی، تأثیر شرکت‌هایی با ریسک اعتباری بالاتر بر کیفیت سود را تعدیل می‌کند. علاوه بر این، شواهد معناداری وجود دارد که نشان می‌دهد هرچه فراوانی افشاء موضوعات کلیدی حسابرسی بیشتر باشد، این اثر تعدیلگر بیشتر می‌شود. بیپاری^۲ و همکاران (۲۰۲۲) عوامل خاص شرکت (چرخه عمر شرکت، اندازه شرکت، پیچیدگی، خطرات دادرسی، شدت نامشهود)، عوامل خاص حسابرسی (موسسه حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی، حق الزحمه غیرحسابرسی) و عوامل خاص حسابرس (تجربه حسابرس، تخصص، جنسیت و مدرک حسابداری)، به عنوان عوامل تعیین‌کننده تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی، موضوعات کلیدی حسابرسی در سطح حساب و موضوعات کلیدی حسابرسی در سطح نهاد را بررسی کردند. یافته‌های آنها حاکی از آن است که افشای موضوعات کلیدی حسابرسی بر اساس ویژگی‌های خاص شرکت مشتری، ویژگی‌های خاص شرکت حسابرسی و ویژگی‌های شرکای حسابرسی متفاوت است. آنها دریافتند که چرخه عمر شرکت‌ها، اندازه، پیچیدگی، شدت نامشهود، هویت مؤسسه حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی، تخصص حسابرسان، تجربه، جنسیت و درجه حسابداری بر تعداد و انواع افشای موضوعات کلیدی حسابرسی‌ها تأثیر می‌گذارد. ورهوا^۳ (۲۰۲۱) نشان داد که چرخش مؤسسه حسابرسی با تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده ارتباط مثبت دارد. این بدان معناست که شرکت‌هایی که دارای چرخش مؤسسه حسابرسی هستند، موضوعات کلیدی حسابرسی بیشتری را نسبت به شرکت‌های بدون چرخش گزارش می‌کنند. همچنین نشان داد که حسابرس جدید شک و تردید حرفه‌ای بیشتری را اعمال می‌کند که این منجر به گزارشگری تهاجمی‌تر می‌گردد. گولد و همکاران^۴ (۲۰۲۰) نشان دادند، افشای موارد کلیدی سبب می‌گردد تا سطح فشار به مدیران جهت پاسخگویی بیشتر منجر به تغییر رفتارهای گزارشگری مالی در گذشته گردد و شفافیت در افشای اطلاعات افزایش یابد. همچنین یافته‌های آنها بیانگر این است که با افشای موارد کلیدی گزارشگری مالی، سطح گزارشگری مالی متهورانه کاهش یافته و مدیران براساس واقعیت‌های عملکردی خود اقدام به افشای صورت‌های مالی نموده‌اند. اصبحر و رینکی^۵ (۲۰۱۹) در پژوهشی اثرات واقعی گزارشگری موضوعات کلیدی حسابرسی بر قضاوت حسابرسان و انتخاب عمل بررسی کردند. آنها به مطالعه اینکه آیا گزارش یک برآورد حسابداری به عنوان یک موضوع حسابرسی کلیدی می‌تواند بر

سلامت مالی یک شرکت (سودآوری، نقدینگی یا توان پرداخت بدهی) ممکن است در ارزیابی ریسک درماندگی مالی شرکت مفید باشد. به طور مشابه برای موضوعات کلیدی حسابرسی سطح موجودیت شرکت، پژوهش‌های قبلی در مورد ورشکستگی و تداوم فعالیت بیان می‌کنند که افشای تداوم فعالیت در سطح شرکت در گزارش‌های حسابرسی می‌تواند نشانه خطر ورشکستگی باشد (گوتیرز و همکاران، ۲۰۲۰؛ مونوز-ایزکویردو و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین با توجه به مستندات ارائه شده در پژوهش‌های قبلی، به نظر می‌رسد که بررسی موضوعات کلیدی حسابرسی مرتبط با تداوم فعالیت، بطور جداگانه از سایر موضوعات کلیدی حسابرسی سطح شرکت ممکن است برای درک بهتر ارتباط بین موضوعات کلیدی حسابرسی سطح شرکت و ریسک درماندگی مالی مفید باشند. از این رو، به طور جداگانه موضوعات کلیدی حسابرسی سطح شرکت و سطح حساب را بر اساس تأثیر اولیه آنها بر سلامت مالی شرکت دسته‌بندی شده و ارتباط آنها را با سطح درماندگی مالی شرکت بررسی می‌گردد. **فرضیه چهارم:** بین موضوعات کلیدی حسابرسی که بر سلامت مالی شرکت تأثیر دارند (تداوم فعالیت، سایر موضوعات کلیدی حسابرسی سطح شرکت، سودآوری، نقدینگی، توان پرداخت بدهی) و سطح درماندگی مالی شرکت ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

پیشینه پژوهش

کاماچومینانو و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی سودمندی افشای موارد کلیدی حسابرسی گزارش حسابرسی جدید در ارزیابی سطح درماندگی مالی موجود در شرکت مشتری پرداختند. آنها با بررسی ارتباط بین درماندگی مالی و تعداد، سطح ریسک، اثر بر صورت‌های مالی و ماهیت منحصر به فرد موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده توسط حسابرس به این نتیجه رسیدند که هر چه تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی افشا شده بیشتر باشد، سطح درماندگی مالی شرکت بالاتر است. علاوه بر این یافته‌های آنها نشان داد که موضوعات کلیدی حسابرسی سطح شرکت و سطح حساب با تأثیر اولیه بر سودآوری و پرداخت بدهی و انواع منحصر به فرد آنها، هنگامی که شرکت‌ها سطح درماندگی مالی بالایی برخوردار هستند احتمال بیشتری دارند که افشا شوند. چیانگ^۱ و همکاران (۲۰۲۳) به این موضوع که آیا افشاء اجباری و فراوانی زیاد موضوعات کلیدی حسابرسی احتمالاً اثر ریسک اعتباری بالا بر کیفیت سود را تعدیل می‌کند یا خیر، پرداختند.

4 . Gold et al
5. Asbahr and Ruhnke

1. Chiang et al
2. Bepari
3. Verho

گزارشگری مالی مشتری حسابرِس، زمانی که تغییر در موضوعات با اهمیت حسابرسی وجود داشته باشد نسبت به زمانی که تغییر در موضوعات با اهمیت حسابرسی وجود ندارد، قوی تر خواهد بود. عباسپور ثانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به واکاوی تاثیر افشای موارد کلیدی گزارش حسابرسی بر کاهش عدم موفقیت کسب و کار شرکت های بازار سرمایه پرداختند. نتایج پژوهش در بخش کیفی از وجود ۱ مقوله، ۶ مولفه و ۱۳ کد مفهومی حکایت دارد. نتایج در بخش کمی نشان داد، افشای موارد کلیدی گزارش حسابرسی بر عدم موفقیت کسب و کار شرکت های بورس اوراق بهادار تهران تاثیر منفی و معناداری دارد. آنها استدلال کردند که افشای موارد کلیدی در گزارش حسابرسی طبق استانداردهای موجود می تواند سطح عدم موفقیت کسب و کارهای شرکت های بازار سرمایه را کاهش دهد. دادبه و پرتوی فر (۱۴۰۰) در پژوهشی تاثیر افشائیات گزارش حسابرِس بر شکست کسب و کارها را بررسی نمودند. نتایج آن ها نشان می دهد محتوای افشائیات گزارش حسابرِس بر شکست کسب و کار تاثیرگذار است؛ به علاوه فاکتورهای داخلی و خارجی مرتبط با افشائیات گزارش حسابرِس بر پیش بینی شکست کسب و کار تاثیر می گذارند. جعفری نسب کرمانی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی موضوع شناسایی و افشای موضوع های کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرِس: دیدگاه حسابرسان ایرانی را مورد بررسی قرار دادند. براساس نتایج به دست آمده، از دید حسابرسان افشای موضوع های کلیدی حسابرسی منجر به افزایش ارزش اطلاعاتی و کاهش یکنواختی گزارش حسابرِس، افزایش مسئولیت حرفه ای و قانونی حسابرِس، بهبود تصمیم گیری سرمایه گذاران، بهبود کیفیت حسابرسی و بهبود گزارشگری مالی شد. موضوع های کلیدی حسابرسی در هر صنعت و صنایع مختلف متفاوت هستند. همچنین از نظر حسابرسان، افشای موضوع های کلیدی حسابرسی می تواند منجر به برداشت استفاده کنندگان مبنی بر اظهارنظر جداگانه در خصوص موضوع های کلیدی حسابرسی و عدم پذیرش اظهارنظر مقبول حسابرِس، متفاوت بودن موضوع های کلیدی حسابرسی به دلیل اعمال قضاوت حرفه ای حسابرسان، افزایش هزینه های حسابرسی، تاثیر منفی بر رابطه صاحبکار و حسابرِس و افزایش فشار از سوی صاحبکار، تلقی استفاده کنندگان از حسابرِس به عنوان منبع اصلی اطلاعات گردد. پورطبرستانی و همکاران (۱۳۹۸) دریافته اند که بین نوع گزارش حسابرسی سال قبل و بندهای مربوط به مشکل تداوم فعالیت و دعوی حقوقی موجود در آن با شاخص ورشکستگی در سال جاری ارتباط معناداری وجود ندارد. آنها استدلال کردند که گزارش حسابرسی سال قبل و بندهای تداوم فعالیت موجود در آن جهت پیش بینی

قضاوت حسابرِس در مورد برآورد حسابداری و اقدام مربوطه تأثیر بگذارد، به این نتیجه رسیدند که وقتی برآورد حسابداری به عنوان یک موضوعات کلیدی حسابرسی گزارش می شود، اقدام شک آمیز در قالب مقادیر تعدیلی پیشنهادی به طور قابل توجهی کمتر است. بنابراین، از نظر آنها افشای یک موضوعات کلیدی حسابرسی می تواند به عنوان یک مجوز اخلاقی برای چشم پوشی از تعدیل عمل کند. از طرفی با در نظر گرفتن اینکه افشای موضوعات کلیدی حسابرسی بر قضاوت های شکاکانه حسابرسان در قالب ارزیابی معقولانه برآورد حسابداری تأثیر نمی گذارد، نتایج آنها حاکی از وجود شکاف قضاوت-عمل است. علاوه بر این، از دیدگاه آنها فشار ضمنی مشتری، اثر مجوز اخلاقی افشای موضوعات کلیدی حسابرسی را افزایش نمی دهد. همچنین نشان دادند که تلاش حسابرسی تحت تأثیر گزارش موضوعات کلیدی حسابرسی قرار نمی گیرد.

پیشینه داخلی

صدری و رنجبر (۱۴۰۴) نشان دادند که موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و در سطح حساب بر همزمانی قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد. همچنین یافته های آنها بیانگر آن است که مالکیت نهادی و مالکیت نهادی غیردولتی بر رابطه بین موضوعات کلیدی حسابرسی و همزمانی قیمت سهام شرکت ها تأثیر منفی و معناداری دارد. به علاوه نتایج پژوهش آنها نشان داد که مالکیت نهادی دولتی بر رابطه بین موضوعات کلیدی حسابرسی و همزمانی قیمت سهام شرکت ها تأثیر مثبت و معناداری دارد. یافته های افخمی و فاضلی (۱۴۰۳) نشان می دهد که گنجاندن مسائل عمده حسابرسی در گزارش های حسابرِس مستقل منجر به تأخیر در صدور گزارش حسابرسی شده و بین مسائل عمده حسابرسی و هزینه های حسابرسی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. یافته های کوشان فر و همکاران (۱۴۰۲) نشان می دهد که مدیرانی که گزارش حسابرسی با موضوعات کلیدی حسابرسی دریافت کرده اند، نسبت به مدیرانی که گزارش حسابرسی دریافتی آنها بدون موضوعات کلیدی حسابرسی بوده است، رفتار گزارشگری محافظه کارانه تری را نشان می دهند و هنگام پیش بینی وجود موضوعات کلیدی حسابرسی تمایل به اتخاذ تصمیمات گزارشگری مالی تهاجمی کاهش می یابد. آنها استدلال می کنند که تاثیر موضوعات کلیدی حسابرسی بر رفتار گزارشگری مالی، هنگام افشای دقیق تر موضوعات کلیدی حسابرسی، ضعیف تر است. محمدی و ساعت ساز (۱۴۰۱) به این نتیجه رسیدند که چرخش حسابرِس بر افشای موضوعات با اهمیت حسابرسی تاثیر معنادار و مثبت داشته و ارتباط بین چرخش حسابرِس و کیفیت

مدل (۱): مدل آزمون فرضیه اول

$$FD_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Nkam_{it} + \alpha_2 Size_{it} + \alpha_3 ATop_{it} + \alpha_4 AChange_{it} + \alpha_5 Loss_{it} + \alpha_6 AFees_{it} + \alpha_7 Rest_{it} + \alpha_8 Ocon_{it} + \varepsilon_{it}$$

FD: سطح درماندگی مالی شرکت بر اساس مدل آلتمن (۱۹۸۳) است و NKAM: تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی شرکت است و چنانچه ضریب β_1 مثبت و معنادار باشد، بیانگر آن است هر چه تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی بیشتر باشد، سطح درماندگی مالی شرکت بیشتر است و برعکس.

مدل (۲): مدل آزمون فرضیه دوم و سوم

$$FD_{it} = \beta_0 + \beta_1 Entkam_{it} + \beta_2 Acckam_{it} + \beta_3 Size_{it} + \beta_4 ATop_{it} + \beta_5 AChange_{it} + \beta_6 Loss_{it} + \beta_7 AFees_{it} + \beta_8 Rest_{it} + \beta_9 Ocon_{it} + \varepsilon_{it}$$

Entkam: مجموع موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و Acckam: مجموع موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب هستند. چنانچه بین موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و حساب با سطح درماندگی مالی شرکت ارتباط معنادار برقرار باشد در آن صورت ضرایب β_1 و β_2 مثبت و معنادار خواهند بود.

مدل (۳): مدل آزمون فرضیه چهارم

$$FD_{it} = \theta_0 + \theta_1 Gckam_{it} + \theta_2 Otherkam_{it} + \theta_3 Profkam_{it} + \theta_4 Liqkam_{it} + \theta_5 Solvkam_{it} + \theta_6 Size_{it} + \theta_7 ATop_{it} + \theta_8 AChange_{it} + \theta_9 Loss_{it} + \theta_{10} AFees_{it} + \theta_{11} Rest_{it} + \theta_{12} Ocon_{it} + \varepsilon_{it}$$

در مدل (۳) تداوم فعالیت (Gckam) را از سایر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت (Otherkam) جدا و موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب را بر اساس تاثیر اولیه ای که بر سودآوری (Profkam)، نقدینگی (Liqkam) یا پرداخت بدهی (Solvkam) دارند، گروه بندی شده اند. اگر بین طبقه موضوعات کلیدی حسابرسی و درماندگی مالی شرکت ارتباط وجود داشته باشد، آنگاه ضرایب β_1 - β_5 در مدل (۳) باید مثبت و معنادار باشند.

تعریف و اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

FD سطح درماندگی مالی شرکت است. برای اندازه‌گیری آن، از

ورشکستگی فاقد محتوی اطلاعاتی است. جعفری نسب کرمانی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی دیگر، با عنوان چالش‌ها و فرصت‌های تغییر گزارش حسابرسی در ایران، ایرادها، ریشه‌ها، چالش‌ها، فرصت‌ها و راهبردهای لازم را بررسی کردند. آنها نتیجه گرفتند که سطح کنونی گزارش حسابرسی از سطح استاندارد فعلی فاصله بسیاری دارد و نیازمند اقدامهای مؤثر از جمله افزایش نظارت بیشتر بر حرفه حسابرسی توسط مراجع ذیصلاح و افزایش کیفیت گزارش حسابرسی برای رفع ایرادهای گزارش کنونی حسابرسی است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس هدف، از نوع کاربردی؛ بر اساس روش، از نوع توصیفی-همبستگی؛ از بعد ماهیت داده‌ها، نوع پژوهش کمی است. از نظر بعد زمانی نیز یک پژوهش گذشته‌نگر است. از لحاظ روش‌ها و فنون جمع‌آوری اطلاعات از نوع اسنادکاوی است. برای مطالعه مبانی نظری و بررسی پیشینه پژوهش، از روش کتابخانه‌ای استفاده شد. داده‌های موردنیاز از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی همچون سایت‌های مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی، سیستم‌های جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال^۱) و نرم افزار ره آورد نوین استخراج شده است. همچنین، جهت آماده‌سازی داده‌ها از نرم‌افزار Excel و برای تحلیل داده‌های پژوهش از نرم‌افزار ۱۳ Eviews استفاده شده است.

جامعه‌ی مورد مطالعه‌ی پژوهش حاضر کلیه‌ی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نمونه‌گیری پژوهش به روش حذف سیستماتیک انجام گرفت. شرکت‌هایی به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند که؛ دوره مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفندماه بوده و طی دوره مورد بررسی، تغییر سال مالی نداده باشند؛ در بازه زمانی پژوهش در بورس اوراق بهادار تهران فعالیت داشته باشند؛ جزء صنایع واسطه‌گری مالی، سرمایه‌گذاری، لیزینگ، بانکها و شرکت‌های بیمه نباشند و تمام اطلاعات مالی و غیرمالی موردنیاز آنها، در دسترس باشد. براین اساس، تعداد ۱۱۲ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. از این رو مشاهدات ما طی بازه زمانی ۱۳۹۶ لغایت ۱۴۰۱ شامل ۶۷۲ سال - شرکت (۶ سال × ۱۱۲ شرکت) است.

مدل‌های آزمون فرضیه‌های پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های (۱) و (۲) و (۳) که برگرفته از مدل کاماچو مینانو و همکاران (۲۰۲۴)، است، استفاده گردید.

^۱.Codal

معیار Z'-Score استفاده شده است. Z'-Score با استفاده از رابطه (۱) محاسبه می شود.

$$Z'\text{-Score} = 0.717 X_1 + 0.847X_2 + 3.107X_3 + 0.42X_4 + 0.998X_5 \quad (۱) \text{ رابطه}$$

X1 سرمایه در گردش به کل دارایی ها؛ X2 سود انباشته به کل دارایی ها است؛ X3 سود قبل از بهره و مالیات به کل دارایی؛ X4 ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به کل بدهی ها است.؛ X5 درآمد فروش به کل دارایی.

مطابق با پژوهش کاماچو مینانو و همکاران (۲۰۲۴) برای سهولت در تفسیر نتایج (که همان رابطه مثبت بین متغیرهای مستقل و سطح درماندگی مالی است)، مقدار Z'-Score را در منفی یک (-۱) ضرب می کنیم تا مقادیر بالاتر آن نشان دهنده سطح بالاتر ریسک درماندگی مالی باشد.

متغیر های مستقل

Nkam: کل موضوعات کلیدی حسابداری شرکت.

Entkam: مجموع موضوعات کلیدی حسابداری مبتنی بر ریسک در سطح شرکت.

Acckkam: مجموع موضوعات کلیدی حسابداری مبتنی بر ریسک در سطح حساب.

GCKkam: موضوعات کلیدی حسابداری در مورد تداوم فعالیت شرکت.

Otherkam: مجموع موضوعات کلیدی حسابداری مبتنی بر ریسک در سطح شرکت به غیر از تداوم فعالیت.

Profkam: مجموع موضوعات کلیدی حسابداری که بر سودآوری شرکت تاثیر دارند.

Liqukam: مجموع موضوعات کلیدی حسابداری که بر نقدینگی شرکت تاثیر دارند.

Solvkam: مجموع موضوعات کلیدی حسابداری که بر توان پرداخت بدهی شرکت تاثیر دارند.

طبقه موضوعات کلیدی حسابداری مبتنی بر ریسک در سطح شرکت (Entkam).

(۱) گزارش تداوم فعالیت؛ متغیر مجازی برابر با یک است؛ در صورتی که حسابرس گزارش تداوم فعالیت ارائه کند و در غیر این صورت برابر است با صفر.

(۲) افشا در مورد کنترل داخلی؛ متغیر مجازی برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد کنترل داخلی شرکت باشد و در غیر این صورت صفر.

(۳) افشا در مورد تجدید ساختار و عملیات متوقف شده؛ متغیر مجازی برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد تجدید ساختار و عملیات متوقف شده باشد و در غیر این صورت صفر

(۴) افشا در مورد ادغام و تحصیل؛ متغیر مجازی برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد ادغام و تحصیل باشد و در غیر این صورت صفر.

(۵) افشا در مورد دعاوی حقوقی علیه شرکت؛ متغیر مجازی برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد دعاوی حقوقی علیه شرکت باشد و در غیر این صورت صفر.

طبقه موضوعات کلیدی حسابداری مبتنی بر ریسک در سطح حساب (Acckkam)

(۱) افشا درآمد؛ متغیر مجازی که برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل هر گونه تفسیری مربوط به مولفه های درآمدها باشد و در غیر این صورت صفر.

(۲) افشا هزینه؛ متغیر مجازی که برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل هر گونه تفسیری مربوط به مولفه های هزینه ها باشد و در غیر این صورت صفر.

(۳) افشا موجودی ها؛ متغیر مجازی که برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد موجودی ها باشد و در غیر این صورت صفر.

(۴) افشا وجوه نقد و دریافتی ها؛ متغیر مجازی که برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد وجوه نقد و دریافتی ها باشد و در غیر این صورت صفر.

(۵) افشا در مورد سرمایه گذاری ها و مسائل مربوط به کاهش ارزش آنها؛ متغیر مجازی که برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد سرمایه گذاری ها و مسائل مربوط به کاهش ارزش باشد و در غیر این صورت صفر.

(۶) افشا در مورد دارایی های مشهود و نامشهود و مسائل مربوط به کاهش ارزش آنها؛ متغیر مجازی که برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد مشهود و نامشهود و مسائل مربوط به کاهش ارزش باشد و در غیر این صورت صفر.

(۷) افشا در مورد مالیات، اجاره ها، بدهی ها؛ متغیر مجازی که برابر با یک است اگر گزارش حسابرس شامل افشا در مورد مالیات، اجاره ها، بدهی ها باشد و در غیر این صورت صفر.

جدول (۱) - متغیرهای مستقل و نحوه طبقه بندی آنها

طبقه	موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت (Entkam)	
Gckam	گزارش تداوم فعالیت	۱
سایر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت (Otherkam)	افشا در مورد کنترل داخلی	۲
	افشا در مورد تجدید ساختار و عملیات متوقف شده	۳
	افشا در مورد ادغام و تحصیل	۴
	افشا در مورد دعاوی حقوقی علیه شرکت	۵
طبقه	موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب (Acckam)	
سودآوری (Profkam)	افشا درآمد	۱
	افشا هزینه	۲
نقدینگی (Liqukam)	افشا موجودی‌ها	۳
	افشا وجوه نقد و دریافتی‌ها	۴
توان پرداخت بدهی (Solvkam)	افشا در مورد سرمایه‌گذاری‌ها و مسائل مربوط به کاهش ارزش آنها	۵
	افشا در مورد دارایی‌های مشهود و نامشهود و مسائل مربوط به کاهش ارزش آنها	۶
	افشا در مورد مالیات، اجاره‌ها، بدهی‌ها	۷

ها باشد آن شرکت جزء شرکت‌های با تمرکز مالکیت بالا طبقه بندی شده و عدد یک و برای آن لحاظ می‌کنیم در غیر این صورت صفر.

یافته‌های پژوهش

جدول (۲) آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده است. متغیرهای پژوهش در سطح ۵ و ۹۵ درصد اصلاح شده‌اند.

میانگین و میانه سطح درماندگی مالی به ترتیب ۲/۶۲۱- و ۲/۴۸۵- است؛ درحالی که مقدار بیشینه و کمینه سطح درماندگی مالی نشان از نوسان زیاد آن در این شرکت‌ها آن دارد. شرکتها حداکثر ۷ مورد و حداقل یک مورد از انواع موضوعات کلیدی را افشا کرده‌اند که نشان می‌دهد هر شرکت بطور میانگین ۴ مورد موضوع کلیدی حسابرسی داشته‌اند. بیشترین افشا موضوعات کلیدی حسابرسی شرکت‌ها مربوط به موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب است.

متغیرهای کنترلی

Size: اندازه شرکت؛ از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها است محاسبه می‌گردد.

ATop: متغیر مجازی اظهارنظر حسابرسان (در صورت اظهارنظر مشروط یک و در صورت اظهار نظر مقبول صفر).

AChange: متغیر مجازی تغییر در موسسه حسابرسی نسبت به سال قبل (در صورت تغییر موسسه حسابرسی عدد یک، در غیر این صورت صفر).

AFees: حق الزحمه حسابرسی، معیاری برای کیفیت حسابرسی که از طریق لگاریتم طبیعی حق الزحمه حسابرسی اندازه‌گیری شده است.

Loss: متغیر مجازی زیان برای دوره زمانی (اگر زیان در صورت سود و زیان گزارش شود عدد یک، در غیر این صورت صفر).

Rest: متغیر مجازی ارائه مجدد (در صورت ارائه مجدد صورتهای مالی عدد یک، در غیر این صورت صفر).

Ocon: متغیر مجازی تمرکز مالکیت (اگر تمرکز بالا باشد ۱ عدد یک، در غیر این صورت صفر). برای محاسبه تمرکز مالکیت نهادی از شاخص هرفیندال هریشمن استفاده می‌شود. بدین ترتیب درصد سهام هریک از مالکان نهادی به توان دو رسیده و با هم جمع می‌شوند حاصل بین صفر تا یک بوده و هرچه قدر به یک نزدیکتر باشد تمرکز بیشتر است. برای طبقه بندی شرکتها براساس تمرکز مالکیت، از مقدار میانه شاخص تمرکز مالکیت شرکت‌ها استفاده گردید. در صورتی که امتیاز شاخص تمرکز مالکیت شرکتی بالاتر از میانه شاخص تمرکز مالکیت کل شرکت

جدول (۲) - آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
FD	-۲/۶۲۱	-۲/۴۸۵	-۰/۶۷۹	-۵/۰۹۷	۱/۲۱۹
Nkam	۴/۰۸۶	۴/۰۰۰	۷/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۸۴۹
Entkam	۱/۲۵۸	۱/۰۰۰	۲/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۱۳
Acckam	۲/۸۲۸	۳/۰۰۰	۶/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۶۶۳
Otherkam	۱/۲۱۱	۱/۰۰۰	۲/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۱۰
Profkam	۰/۵۸۴	۱/۰۰۰	۲/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۲۳
Liqukam	۰/۸۵۸	۱/۰۰۰	۲/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۷۵۰
Solvkam	۱/۳۹۲	۱/۰۰۰	۳/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۸۳
GCKam	۰/۰۵۸	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۳۳
Size	۱۵/۲۴۶	۱۵/۱۲۲	۱۸/۱۵۱	۱۳/۰۳۳	۱/۳۲۷
AFees	۷/۷۱۷	۷/۷۱۸	۹/۰۹۶	۶/۳۹۰	۰/۷۷۴

که ۵۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی در مدل تشریح و پیش بینی می‌شود. یافته‌های پژوهش در جدول (۳) نشان می‌دهد که ضریب متغیر تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی (Nkam) برابر ۰/۰۵۳ می‌باشد که مثبت است و احتمال آماره t برای آن برابر ۰/۰۵۱ می‌باشد. این مقدار احتمال نشان می‌دهد که فرضیه اول پژوهش در سطح خطای ۱۰ درصد رد نمی‌گردد. بنابراین تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی در سطح اطمینان ۹۰ درصد ارتباط مثبت و معناداری با سطح درماندگی مالی شرکت‌ها دارد. به عبارت دیگر شواهد نشان می‌دهد که هرچه تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی بیشتر باشد، سطح درماندگی مالی شرکت‌ها نیز افزایش می‌یابد. بررسی روابط میان متغیرهای کنترلی با متغیر وابسته نشان می‌دهد که متغیر زیان برای دوره زمانی در سطح خطای یک درصد، و متغیرهای تمرکز مالکیت و ارائه مجدد صورت‌های مالی در سطح خطای ۱۰ درصد با متغیر سطح درماندگی مالی ارتباط مثبت و معنادار و متغیر اندازه شرکت در سطح خطای ۵ درصد و حق الزحمه حسابرس سطح خطای ۱۰ درصد با آن ارتباط منفی و معنادار دارند.

آزمون آماری فرضیه‌های پژوهش

با توجه به این که نتایج آزمون فروض کلاسیک رگرسیون نشان داد که در هر سه مدل پژوهش، مشکل خودهمبستگی سریالی و ناهمسانی واریانس وجود ندارد، مدل‌های پژوهش با استفاده از روش رگرسیون حداقل مربعات معمولی برآورد گردید.

نتایج آزمون فرضیه‌ی اول

در فرضیه‌ی اول پژوهش، ارتباط بین تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی و سطح درماندگی مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد آزمون واقع شده است. جدول (۳) نتایج حاصل از آزمون این فرضیه با متغیر وابسته سطح درماندگی مالی با استفاده از مدل Z -Score آلتمن نشان داده شده است. سطح معناداری آماره F برای مدل (۱) بیانگر آن است که در سطح خطای یک درصد معنادار است. میزان آماره آزمون دوربین واتسن نشان می‌دهد که در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد که بیانگر آن است که خودهمبستگی مرتبه اول در بین مقادیر خطا وجود ندارد. ضریب تعیین تعدیل شده مدل بیانگر آن است

جدول (۳) - نتایج آزمون فرضیه‌ی اول پژوهش

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
عرض از مبدأ	۰/۵۳۱	۰/۷۹۰	۰/۶۷۱	۰/۵۰۲	--
Nkam	۰/۰۵۳۱	۰/۰۲۷	۱/۹۵۹	۰/۰۵۱	۱/۲۷۸
Size	-۰/۱۴۹	۰/۰۷۰	-۲/۱۱۹	۰/۰۳۴	۱/۷۴۲
AFees	-۰/۱۷۱	۰/۰۸۹	-۱/۹۰۷	۰/۰۵۷	۱/۷۷۲
ATop	۰/۰۵۰	۰/۱۰۷	۰/۴۷۴	۰/۶۳۵	۱/۳۰۵
AChange	۰/۰۳۲	۰/۰۷۸	۰/۴۱۰	۰/۶۸۱	۱/۰۲۲
Loss	۰/۷۹۱	۰/۱۸۷	۴/۲۱۸	۰/۰۰۰	۱/۰۲۹

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
Ocon	۰/۲۳۹	۰/۱۳۷	۱/۷۳۹	۰/۰۸۲	۱/۰۵۹
Rest	۰/۱۷۵	۰/۰۹۴	۱/۸۶۲	۰/۰۶۳	۱/۱۱۹
آماره دوربین واتسن	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین تعدیل- شده	آماره F	سطح معناداری	آزمون براش-گادفری
۱/۵۴۱	۰/۶۳۱	۰/۵۵۲	۷/۹۴۹	۰/۰۰۰	
آزمون چاو	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه	آماره آزمون	سطح معناداری
	۶/۴۸۸	۰/۰۰۰	الگوی تلفیقی	۳۱/۲۸۵	۰/۹۹۹
آزمون هاسمن	۲۴/۲۵۱	۰/۰۰۲	الگوی اثرات ثابت	نتیجه	عدم وجود خودهمبستگی
آزمون براش- پاکان - گادفری	۱/۰۸۵	۰/۳۷۱	عدم وجود ناهمسانی واریانس		

نتایج آزمون فرضیه‌ی دوم و سوم پژوهش

در فرضیه‌ی دوم و سوم پژوهش، ارتباط بین موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و حساب و سطح درماندگی مالی شرکت‌ها مورد آزمون واقع شده است. جدول (۴) نتایج حاصل از آزمون این فرضیه با متغیر وابسته سطح درماندگی مالی با استفاده از مدل Z-Score- آلتمن نشان داده شده است. سطح معناداری آماره F بیانگر آن است که مدل (۲) در سطح خطای یک درصد معنادار است. میزان آماره آزمون دوربین واتسن نشان می‌دهد که در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد که بیانگر آن است که خودهمبستگی مرتبه اول در بین مقادیر خطا وجود ندارد. ضریب تعیین تعدیل شده مدل بیانگر آن است که ۵۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی در مدل تشریح و پیش بینی می‌شود.

یافته‌های پژوهش در جدول (۴) نشان می‌دهد که ضریب متغیر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت (Entkam) برابر ۰/۲۰۲ می‌باشد که منفی است و احتمال آماره t برای آن ۰/۰۰۵ می‌باشد که کمتر از ۵ درصد است. به عبارت دیگر علامت منفی و معنادار متغیر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت (Entkam) نشان می‌دهد که این متغیر اثر معکوسی بر درماندگی مالی شرکت‌ها دارد. از طرفی هرچند که سطح خطای آزمون فرضیه

دوم کمتر از ۵ درصد است؛ اما با توجه به اینکه انتظار ارتباط مثبت بین متغیر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت (Entkam) و سطح درماندگی مالی شرکت‌ها بود؛ لذا فرضیه دوم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد تایید نمی‌گردد. از طرفی مطابق با یافته‌های پژوهش در جدول (۴) ضریب متغیر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب (Acckam) برابر ۰/۱۱۱ می‌باشد که مثبت است و احتمال آماره t برای آن ۰/۰۰۰۴ می‌باشد که کمتر از ۵ درصد است. این مقدار احتمال نشان می‌دهد که فرضیه سوم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد رد نمی‌گردد. بنابراین موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب (Acckam) در سطح اطمینان ۹۹ درصد ارتباط مثبت و معناداری با سطح درماندگی مالی دارد. به عبارت دیگر شواهد نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، هرچه تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب بیشتر باشد، سطح درماندگی مالی شرکت‌ها نیز افزایش می‌یابد. بررسی روابط میان متغیرهای کنترلی با متغیر وابسته نشان می‌دهد که متغیر زیان برای دوره زمانی در سطح خطای ۱ درصد، و متغیر ارائه مجدد صورت‌های مالی در سطح خطای ۵ درصد و متغیر تمرکز مالکیت در سطح خطای ۱۰ درصد با متغیر سطح درماندگی مالی ارتباط مثبت و معنادار و متغیر اندازه شرکت در سطح خطای ۵ درصد با آن ارتباط منفی و معنادار دارند.

جدول (۴) - نتایج آزمون فرضیه‌ی دوم پژوهش

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
عرض از مبدأ	۰/۵۵۵	۰/۷۸۲	۰/۷۰۹	۰/۴۷۸	--
Acckam	۰/۱۱۱	۰/۰۳۱	۳/۵۶۶	۰/۰۰۰۴	۱/۰۷۹
Entkam	-۰/۲۰۲	۰/۰۷۲	-۲/۸۰۸	۰/۰۰۵	۱/۳۲۹
Size	-۰/۱۵۴	۰/۰۶۹	-۲/۲۲۱	۰/۰۲۶	۱/۷۴۵
AFees	-۰/۱۴۳	۰/۰۸۸	-۱/۶۱۴	۰/۱۰۶	۱/۷۷۴

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
ATop	۰/۰۵۰	۰/۱۰۶	۰/۴۷۵	۰/۶۳۴	۱/۳۲۴
ACHange	۰/۰۳۲	۰/۰۷۷	۰/۴۲۱	۰/۶۷۳	۱/۰۳۰
Loss	۰/۷۸۱	۰/۱۸۵	۴/۲۱۲	۰/۰۰۰	۱/۰۳۹
Ocon	۰/۲۴۰	۰/۱۳۵	۱/۷۷۰	۰/۰۷۷	۱/۰۶۲
Rest	۰/۱۹۴	۰/۰۹۳	۲/۰۸۴	۰/۰۳۷	۱/۱۲۲
آماره دوربین واتسن	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین تعدیل- شده	آماره F	سطح معناداری	آزمون براش-گادفری
۱/۵۴۳	۰/۶۴۰	۰/۵۶۲	۸/۱۷۷	۰/۰۰۰	
آزمون چاو	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه	آماره آزمون	سطح معناداری
آزمون هاسمن	۲۲/۰۱۶	۰/۰۰۸	الگوی تلفیقی	۳۰/۸۰۲	۰/۹۹۹
آزمون براش-پاگان-گادفری	۰/۹۵۵	۰/۴۶۹	الگوی اثرات ثابت عدم وجود ناهمسانی واریانس	نتیجه	عدم وجود خودهمبستگی

نتایج آزمون فرضیه‌ی چهارم پژوهش

در فرضیه‌ی چهارم پژوهش، ارتباط بین موضوعات کلیدی حسابرسی که تأثیر اولیه‌ی ای بر سلامت مالی شرکت دارند و سطح درماندگی مالی شرکت‌ها مورد آزمون واقع شده است. در جدول (۵) نتایج حاصل از آزمون این فرضیه با متغیر وابسته سطح درماندگی مالی با استفاده از مدل Z -Score آلتمن نشان داده شده است. سطح معناداری آماره F بیانگر آن است که مدل (۳) در سطح خطای یک درصد معنادار است. میزان آماره آزمون دوربین واتسن نشان می‌دهد که در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد که بیانگر آن است که خودهمبستگی مرتبه اول در بین مقادیر خطا وجود ندارد. ضریب تعیین تعدیل شده مدل بیانگر آن است که ۵۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی در مدل تشریح و پیش بینی می‌شود. یافته‌های پژوهش در جدول (۵) نشان می‌دهد که ضریب متغیرهای موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر نقدینگی (Liqukam) و موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر توان پرداخت بدهی (Solvkam) به ترتیب ۰/۲۱۲ و ۰/۱۰۸ می‌باشند که هر دو مثبت هستند. احتمال آماره t برای موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر نقدینگی (Liqukam) ۰/۰۰۰ و برای موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر توان پرداخت بدهی (Solvkam) ۰/۰۵۳ است. این سطح خطای احتمال بیانگر آن است که فرضیه چهارم از لحاظ ارتباط بین موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر نقدینگی و همچنین توان پرداخت بدهی با سطح درماندگی مالی به ترتیب در سطح اطمینان ۹۹ و ۹۰ درصد رد نمی‌گردد. بنابراین هرچه یک شرکت موضوعات

کلیدی مرتبط با نقدینگی و توان پرداخت بدهی بیشتری را افشا نماید، سطح درماندگی مالی آن نیز بیشتر خواهد بود. همچنین ضریب متغیر سایر موضوعات کلیدی حسابرسی سطح شرکت برابر ۰/۱۸۸ می‌باشد که منفی است و در سطح خطای ۵ درصد ارتباط منفی و معناداری با سطح درماندگی مالی دارند. به عبارت دیگر شواهد نشان می‌دهد که سایر موضوعات کلیدی حسابرسی در سطح شرکت اثر معکوسی بر درماندگی مالی شرکت‌ها دارند. از طرفی بین موضوعات کلیدی مرتبط با تداوم فعالیت و موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر سود آوری با سطح درماندگی مالی ارتباط معناداری مشاهده نشد. بررسی روابط میان متغیرهای کنترلی با متغیر وابسته نشان می‌دهد که متغیر زبان برای دوره زمانی در سطح خطای یک درصد، متغیر ارائه مجدد صورت‌های مالی در سطح خطای ۵ درصد و متغیر تمرکز مالکیت در سطح خطای ۱۰ درصد با متغیر سطح درماندگی مالی ارتباط مثبت و معنادار دارند. همچنین متغیر اندازه شرکت در سطح خطای ۵ درصد با آن ارتباط منفی و معناداری دارد.

جدول (۵) - نتایج آزمون فرضیه‌ی چهارم پژوهش

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
عرض از مبدأ	۰/۳۰۸	۰/۷۹۵	۰/۳۸۷	۰/۶۹۸	---
GCKam	۰/۰۲۸	۰/۱۷۳	۰/۱۶۵	۰/۸۶۸	۱/۰۷۴
Otherkam	-۰/۱۸۸	۰/۰۷۳	-۲/۵۵۶	۰/۰۱۰	۱/۰۹۸
Profkam	-۰/۰۰۵	۰/۰۶۴	-۰/۰۸۰	۰/۹۳۶	۱/۱۸۱
Liqukam	۰/۲۱۲	۰/۰۶۳	۳/۳۳۷	۰/۰۰۰	۱/۲۸۸
Solvkam	۰/۱۰۸	۰/۰۵۶	۱/۹۳۴	۰/۰۵۳	۱/۳۹۹
Size	-۰/۱۵۲	۰/۰۶۹	-۲/۱۸۴	۰/۰۲۹	۱/۷۶۹
AFees	-۰/۱۲۱	۰/۰۸۹	-۱/۳۵۹	۰/۱۷۴	۱/۸۰۱
ATop	۰/۰۳۸	۰/۱۰۷	۰/۳۵۸	۰/۷۲۰	۱/۳۴۱
AChange	۰/۰۳۹	۰/۰۷۷	۰/۵۰۴	۰/۶۱۴	۱/۰۳۴
Loss	۰/۷۳۶	۰/۱۸۹۳	۳/۸۹۰	۰/۰۰۰	۱/۰۷۳
Ocon	۰/۲۴۷	۰/۱۳۵	۱/۸۲۰	۰/۰۶۹	۱/۰۶۹
Rest	۰/۱۸۵	۰/۰۹۴	۱/۹۶۴	۰/۰۴۹	۱/۱۲۴
آماره دوربین واتسن	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	سطح معناداری	آزمون براش-گادفری
۱/۵۵۴	۰/۶۴۳	۰/۵۶۳	۸/۰۳۰	۰/۰۰۰	
آزمون چاو	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه		
	۶/۴۷۳	۰/۰۰۰	الگوی تلفیقی	سطح معناداری	آماره آزمون
آزمون هاسمن	۲۴/۷۹۸	۰/۰۱۵	الگوی اثرات ثابت	۰/۹۹۹	۲۹/۲۹۶
آزمون براش-پاگان-گادفری	۰/۸۹۷	۰/۵۴۸	عدم وجود ناهمسانی واریانس	نتیجه	عدم وجود خودهمبستگی

بحث و نتیجه گیری

خطر درماندگی مالی، رخداد نامطلوبی است که به شکل بازده منفی شدید سهام، تعریف می‌شود. چنین رخدادی که نگرانی-های زیادی در بازارهای سرمایه در خصوص تصمیمات سرمایه-گذاری ایجاد کرده است، به زبان شایان توجه ثروت سهامداران و کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران می‌انجامد. در این راستا، شناسایی عوامل مؤثر بر درماندگی مالی به یکی از مسائل مهم امروزی در بازارهای سرمایه تبدیل شده است. با توجه به تصویب مقررات گزارش حسابرسی گسترش یافته، شفافیت بیشتر در فرآیند حسابرسی از طریق افشای موضوعات کلیدی حسابرسی توسط حسابرسان، می‌تواند در ارزیابی ریسک درماندگی مالی موجود در شرکت‌های مشتری مفید باشد. از طرفی بخش قابل توجهی از پیشینه پژوهشی بیانگر سودمندی افشا موضوعات کلیدی حسابرسی در ارتباط با هزینه‌های حسابرسی، دانش سرمایه‌گذاران، مسئولیت حسابرسان و ارتباط ارزشی بوده است و از طرفی برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهند که افشاهای حسابرسان می‌تواند در شناسایی درماندگی مالی و شرکت‌های ورشکسته کمک شایانی نماید. اما از این نظر که آیا گزارش و اطلاع‌رسانی

موضوعات کلیدی حسابرسی از طریق گزارش حسابرسان می‌تواند سرمایه‌گذاران را در شناسایی درماندگی مالی شرکت‌ها کمک نماید یک شکاف پژوهشی در ادبیات درماندگی مالی و گزارش حسابرسی است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی سودمندی موضوعات کلیدی حسابرسی در ارزیابی سطح درماندگی مالی شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفت. در این راستا، با استفاده از نمونه‌ای شامل ۱۱۲ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ و بهره‌گیری از روش رگرسیون داده‌های ترکیبی، فرضیه-های پژوهش مورد آزمون قرار گرفتند.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی اول پژوهش حاکی از آن بود که تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط مثبت و معناداری بر درماندگی مالی دارد. تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی، در انتقال اطلاعات به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، نقش قابل ملاحظه‌ای دارند. اطلاع‌رسانی موضوعات کلیدی حسابرسی، اطلاعات بیشتری را برای استفاده‌کنندگان مورد نظر صورت‌های مالی فراهم می‌آورد تا به این وسیله، به آنان در شناخت مسائلی که به قضاوت حرفه‌ای حسابرسان در

حسابرسی صورت های مالی دوره جاری، دارای بیشترین اهمیت بوده اند، کمک کند. یافته های این پژوهش با نتایج پژوهش های کاماچو مینانو و همکاران (۲۰۲۳)، سییرا گارسیا و همکاران (۲۰۱۹) و چن و همکاران (۲۰۲۳) همسو است.

ماک و همکاران (۲۰۱۳) معتقدند که استفاده کنندگان تمایل دارند اطلاعات بیشتری درباره عملیات حسابرسی، گزارش های تحلیلی مدیران، رویه های حسابداری مورد استفاده صاحبکاران و اطلاعات مربوط به ریسک دریافت کنند. مطابق با مبانی نظری انتظار می رفت که چون موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت بر کلیت صورت های مالی مشتری تأثیر می گذارند، بنابراین بهتر ریسک های مربوط به وضعیت درماندگی مالی یک شرکت را نشان می دهند؛ زیرا این دسته از موضوعات کلیدی بر سلامت مالی شرکت بطور کل تأثیر می گذارند؛ درحالی که یافته های پژوهش بیانگر ارتباط منفی و معنادار بین موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و سطح درماندگی مالی است که با مبانی نظری در تضاد است. یافته های این پژوهش با نتایج پژوهش های کاماچو مینانو و همکاران (۲۰۲۴) و کیم و همکاران (۲۰۰۸) مغایرت دارد. یافته های متضاد با مبانی نظری و نتایج تجربی در این خصوص می تواند بیانگر این باشد شرکت های ایرانی کمتر این دسته از موضوعات کلیدی یعنی موارد مبتنی بر ریسک در سطح شرکت را تجربه می کنند و موسسات حسابرسی هم در خصوص این موارد افشا های کمتری دارند، همان گونه که بخش آمار توصیفی نیز موید این مطلب است؛ زیرا این موضوعات کلیدی جزء آن دسته موضوعاتی هستند که بر کلیت و موجودیت شرکت ها تأثیر می گذارند بنابراین شرکت ها سعی دارند که کمتر درگیر این مسائل باشند. در مقابل ادبیات پژوهش بیان می کند تا جایی که موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب، ریسک هایی را که تأثیر مستقیمی بر مؤلفه های دوام مالی شرکت دارند، را بهتر نشان دهند، ممکن است برای ارزیابی سطح درماندگی مالی شرکت مشتری مفید باشند. یافته ها نشان می دهد که موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب ارتباط مثبت و معناداری با درماندگی مالی دارد. این شواهد بدست آمده با نتایج پژوهش کاماچو مینانو و همکاران (۲۰۲۴) همسو است. با توجه به معیارهای احراز شناخت و اندازه گیری و برآوردهای حسابداری در موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب این موارد می تواند باعث تضاد قضاوت حسابرس با مدیریت در امر این زمینه ها بشود؛ بنابراین حسابرسان با در نظر گرفتن قضاوت و تردید حرفه ای خود با توجه به آثار احتمالی این موضوعات کلیدی، چنانچه نسبت به هریک از این موضوعات کوچکترین

تردید داشته باشند آنها را به عنوان موضوعات کلیدی حسابرسی افشا کرده که این باعث افشا تعداد بیشتر این موضوعات کلیدی می گردد و با توجه به اینکه این موضوعات کلیدی با داراییها، بدهی، درآمد ها و هزینه در ارتباط هستند، افشا موضوعات کلیدی در رابطه با این موارد می تواند نشانه ای بر درماندگی مالی شرکت ها باشد که بیانگر این است که شرکتها چندان از لحاظ دارایی ها و بدهی ها و درآمد ها و هزینه معیارهای مربوطه را یا رعایت نکرده یا اینکه به درستی آنها را بکار نگرفته اند که این موارد می تواند سطح درماندگی مالی شرکتها را افزایش دهد. از طرف دیگر آلتمن (۱۹۶۸) و بالکاین و او (۲۰۰۶) نشان دادند که نسبت های مالی همچون سودآوری، نقدینگی و توان پرداخت بدهی، پیش بینی کننده های مهمی برای ریسک درماندگی مالی هستند. لوکاسون و همکاران (۲۰۱۹) هم استدلال کردند که نسبت سودآوری منفی نقش مهمی در پیش بینی ریسک درماندگی مالی دارد. نتایج آزمون فرضیه ی چهارم پژوهش نیز، با حمایت از ادبیات موجود در این زمینه، مبین این است که در بازار سرمایه ی ایران، تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر توان پرداخت بدهی و نقدینگی ارتباط مثبت و معناداری بر درماندگی مالی دارند. بنابراین با توجه اینکه این موضوعات با نقدینگی و توان پرداخت بدهی در ارتباط هستند، بنابراین تعداد افشا شده بیشتر این دسته از موضوعات کلیدی، با سطح درماندگی مالی بیشتر شرکت ها ارتباط دارد. این نتایج پژوهش کاماچو مینانو و همکاران (۲۰۲۴)، آلتمن؛ (۱۹۶۸) بالکان و اوگه، (۲۰۰۶) همسو می باشد.

از آنجایی که تهیه و ارائه اطلاعات مربوط و قابل اتکا برای سرمایه گذاران و اعتباردهندگان، به عنوان دو گروه اصلی استفاده کنندگان اطلاعات مالی، حائز اهمیت است. با توجه به عدم تقارن اطلاعاتی که بین مدیریت و استفاده کنندگان بیرونی وجود دارد. یکی از مواردی که می تواند تأثیر قابل توجهی بر کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین تهیه کنندگان و استفاده کنندگان از اطلاعات مالی داشته باشد، گزارش های حسابرسی است. بنابراین توجه به گزارش های حسابرسی ارائه شده برای سرمایه گذاران و اعتباردهندگان ضرورتی خاص دارد. در این راستا حسابرسان می توانند از طریق ارائه گزارش حسابرس گسترده و افشا موضوعات کلیدی حسابرسی نقش موثری در انتقال اطلاعات به استفاده کنندگان بیرونی داشته و در نتیجه سطح درماندگی مالی شرکتها را تحت تأثیر قرار دهند. با توجه به اینکه تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی، موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب، تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی با تأثیر اولیه بر توان پرداخت بدهی و نقدینگی ارتباط مثبت و معناداری با سطح درماندگی مالی داشته و موضوعات

کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و سایر موضوعات کلیدی سطح شرکت تاثیر منفی و معناداری بر سطح درماندگی مالی دارند؛ بنابراین می‌توان گفت که این دسته از موضوعات کلیدی حسابرسی برای مخاطبان گزارش حسابرسی از جهت اطلاع رسانی، دارای پیامد اقتصادی بوده که می‌تواند تصمیم‌های مالی و سرمایه‌گذاری استفاده‌کنندگان را تحت تاثیر قرار دهد.

بنابراین با توجه به ارتباط مثبت تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی، موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح حساب، موضوعات کلیدی حسابرسی با تاثیر اولیه بر نقدینگی و توان پرداخت بدهی با درماندگی مالی شرکت‌ها، به سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان در بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌گردد در تصمیمات سرمایه‌گذاری خود، تعداد کل موضوعات کلیدی حسابرسی، موضوعات کلیدی مرتبط با دارایی‌های بدهی‌ها، درآمدها و هزینه‌ها را به عنوان عاملی موثر در شناسایی شرکت‌های درمانده مالی مدنظر قرار دهند. به جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران به عنوان جامعه‌ی حرفه‌ای ناظر بر کار حسابرسان و نیز سایر مقامات تصمیم‌گیر در حوزه حسابرسی پیشنهاد می‌گردد در راستای افزایش سطح کیفی کار حسابرسان، به منظور شناسایی شرکت‌های دارای درماندگی مالی در کشور، تمهیدات مناسبی اتخاذ نمایند. با توجه به نتایج پژوهش به سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود نسبت به موضوعات کلیدی حسابرسی شناخت بیشتری کسب کرده و اطلاعات گزارش شده توسط حسابرسان را با احتیاط بیشتری تعبیر و تفسیر نمایند. به تحلیل‌گران مالی و سرمایه‌گذاران توصیه می‌شود که هنگام ارزیابی ارزش شرکتها به گزارش‌های حسابرسی در خصوص موضوعات کلیدی حسابرسی توجه داشته باشند زیرا موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط مستقیمی بر روی ارزش آنها دارد.

بطور کلی نتایج یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که موضوعات کلیدی حسابرسی در اندازه‌گیری و پیش‌بینی ریسک درماندگی مالی شرکت‌ها مفید و سودمند هستند. هرچه تعداد موضوعات کلیدی حسابرسی شرکت بیشتر باشد، سطح درماندگی مالی و پیش‌بینی‌کننده شرکت مشتری بیشتر می‌شود. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نوع موضوعات کلیدی حسابرسی در ارزیابی درماندگی مالی مفید است. به طور کلی، موضوعات کلیدی حسابرسی سطح حساب و نقدینگی شرکت، با سطوح بالاتری از درماندگی مالی مرتبط هستند. یافته‌های این پژوهش پیامدهای مهمی برای قانون‌گذاران، استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی و حسابرسان دارد. یافته‌های این پژوهش با نشان دادن مفید و سودمند بودن موضوعات کلیدی حسابرسی

در ارزیابی درماندگی مالی شرکت، به قانون‌گذاران در ارزیابی هزینه-منفعت مقررات جدید گزارش‌دهی حسابرسی و به‌ویژه الزامات مورد نیاز حسابرسان برای افشای موضوعات کلیدی حسابرسی در نظرات حسابرسی خود کمک می‌کند. این پژوهش همچنین برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی مفید است، زیرا نتایج ما مکانیسم جدیدی را برای استفاده از داده‌های حسابرسان مستقل برای ارزیابی و نظارت بر سلامت مالی شرکت نشان می‌دهد. در نهایت، این مطالعه برای حسابرسان در ارزیابی آنها از ریسک تعهد برای مشتریان بالقوه مفید است.

فهرست منابع

- افخمی و فاضلی. (۱۴۰۳). تاثیر افشای مسائل عمده حسابرسی در گزارش حسابرسان مستقل بر حق‌الزحمه حسابرسی و تاخیر در صدور گزارش حسابرسان، پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای، ۴ (۱۵): ۸-۲۹.
- بیرانوند، مهدی؛ باقرآبادی، سید محمد. (۱۳۹۷). تغییرات استانداردهای حسابرسی، فصلنامه حسابدار، بهار ۱۳۹۷، ۴۱: ۴۵-۵۲.
- پورطبرستانی، علی؛ داداشی، ایمان؛ زارع بهنمیری، محمدجواد. (۱۳۹۸). محتوی اطلاعاتی گزارش حسابرسی در پیش‌بینی ورشکستگی، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۱۱ (۴۴): ۱۹۴-۱۷۵.
- جعفری نسب کرمانی، ندا؛ ملانظری، مهناز؛ رحمانی، علی. (۱۳۹۸). چالش‌ها و فرصت‌های تغییر گزارش حسابرسان در ایران، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۶ (۳): ۳۷۰-۳۴۸.
- جعفری نسب کرمانی، ندا؛ ملانظری، مهناز؛ رحمانی، علی؛ عزیزخانی، مسعود؛ بزرگ اصل، موسی. (۱۳۹۸). شناسایی و افشای موضوعهای کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرسان: دیدگاه حسابرسان ایرانی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۸ (۲۹): ۲۲۸-۲۴۲.
- داده، فاطمه؛ پرتوی فر، زینب. (۱۴۰۰). تاثیر افشای گزارش حسابرسان بر شکست کسب و کارها، پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای، ۱ (۲): ۱۰۶-۱۳۱.
- صدری، ندا؛ رنجبر، محمد حسین. (۱۴۰۴). تأثیر موضوعات کلیدی حسابرسی مبتنی بر ریسک در سطح شرکت و در سطح حساب بر همزمانی قیمت سهام با توجه به مالکیت نهادی دولتی و غیردولتی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۴ (۵۳): ۱۳۱-۱۵۰.
- عباسپور ثانی، امیر؛ حاجیه‌ها، زهره؛ حجازی، رضوان؛ مقدم نجفی، علی. (۱۴۰۱). واکاوی تاثیر افشای موارد کلیدی گزارش

- detect fraud. *Accounting, Organizations and Society*, 87, Article 101172.
- Burke, J., Hoitash, R., Hoitash, U., & Xiao, X. (2021). The determinants, textual properties, and consequences of US critical audit matter disclosures. *Textual Properties, and Consequences of US Critical Audit Matter Disclosures*, 19(4), 223–243.
- Burke, J., Hoitash, R., Hoitash, U., & Xiao, X. (2022). The disclosure and consequences of U.S. critical audit matters. *The Accounting Review*. <https://doi.org/10.2308/TAR-2021-0013>
- Camacho-Miñano, M. M., Muñoz-Izquierdo, N., Pincus, M., & Wellmeyer, P. (2024). Are key audit matter disclosures useful in assessing the financial distress level of a client firm? *The British Accounting Review*, 56(2), March 2024.
- Casterella, J., Desir, R., Stallings, M. A., & Wainberg, J. S. (2020). Information transfer of bankruptcy announcements: Examining the impact of auditor opinions. *Accounting Horizons*, 34(1), 45–66.
- Chen, J. Z., Elemes, A., Hope, O. K., & Yoon, A. S. (2023). Audit-firm profitability: Determinants and implications for audit outcomes (January 13, 2023). *European Accounting Review*, (in press). Available at SSRN <https://ssrn.com/abstract=3848871>.
- Chiang, S., Kleinman, G. and Lee, P. (2023). The effect of key audit matters on the association of credit risk and earnings quality, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 38 No. 7, pp. 997-1023.
- Christensen, B. E., Glover, S. M., & Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the audit report change nonprofessional investors' decision to invest? *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(4), 71–93.
- Coakley, J., Fuertes, A. M., & Smith, R. (2006). Unobserved heterogeneity in panel time series models. *Computational Statistics & Data Analysis*, 50, 2361–2380.
- Dye, R. A. (1993). Auditing standards, legal liability, and auditor wealth. *Journal of Political Economy*, 101(5), 887–914.
- Ferreira, C., & Morais, A. I. (2019). Analysis of the relationship between company characteristics and key audit matters disclosed. *Revista Contabilidade Finanças, (AHEAD)*, 31(83), 262–274.
- Ferreira, C., Morais, A. I. (2020). Analysis of the relationship between company characteristics and key audit matters disclosed, *Revista Contabilidade & Finanças*, 31(3): 262-274.
- FRC. (2013). International standard on auditing (UK and Ireland) 700. The independent auditor's report on financial statements. Available at: [https://www.frc.org.uk/getattachment/501de004-b616-43c3-8d65-aeaebde19f8d/ISA-700-\(UK-and-Ireland\)-700-\(Revised\)-Independent-auditors-report-June-2013.pdf](https://www.frc.org.uk/getattachment/501de004-b616-43c3-8d65-aeaebde19f8d/ISA-700-(UK-and-Ireland)-700-(Revised)-Independent-auditors-report-June-2013.pdf).
- Gimbar, C., Hansen, B., & Ozlanski, M. E. (2016). The effects of critical audit matter paragraphs and accounting standard precision on auditor liability. *The Accounting Review*, 91(6), 1629–1646.
- حسابرسی بر کاهش عدم موفقیت، دانش حسابداری مالی، ۹(۴):۲۵۰-۲۱۹.
- عباس‌زاده، محمدرضا. صالحی، مهدی. نسیم‌طوسی، فرهاد. (۱۳۹۸). بررسی عوامل موثر بر خوانایی گزارش حسابرس: یک رویکرد زبانی، *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۶(۶۴):۳۱-۵۷.
- کوشان‌فر، فروزنده؛ گل‌چین، زهرا؛ میرزایی، مریم. (۱۴۰۲). موضوعات کلیدی حسابرسی (استاندارد بین‌المللی شماره ۷۰۱ حسابرسی) و رفتار گزارشگری مالی، *حسابداری و فناوری های نوین*: ۴(۵)، ۵۵-۷۷.
- محمدی، محمد؛ ساعت‌ساز، پگاه. (۱۴۰۱). چرخش حسابرس، افشای موضوعات با اهمیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی، *چشم‌انداز حسابداری و مدیریت*، ۵(۷۵): ۱۴۸-۱۳۰.
- Altman, E. I. (1968). Financial ratios, discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy. *The Journal of Finance*, 23(4), 589–609.
- Altman, E. I. (1983). *Corporate financial distress. A complete guide to predicting, avoiding, and dealing with bankruptcy*. New York, USA: Wiley Interscience, John Wiley and Sons.
- Altman, E. I., Sabato, G., & Wilson, N. (2010). The value of non-financial information in small and medium-sized enterprise risk management. *The Journal of Credit Risk*, 2(6), 95–127.
- Asbahr, K., and Ruhnke, K. (2019). Real effects of reporting key audit matters on auditors' judgment and choice of action. *Int J Audit*. 2019; 1–16.
- B'edard, J., Brousseau, C., & Vanstraelen, A. (2019). Investor reaction to auditors' going concern emphasis of matter: Evidence from a natural experiment. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 38(2), 27–55.
- Balcaen, S., & Ooghe, H. (2006). 35 years of studies on business failure: An overview of the classic statistical methodologies and their related problems. *The British Accounting Review*, 38(1), 63–93.
- Bepari, M. KH. Mollik, A. T., Nahar, SH., & Islam, M, N. (2022) Determinants of Accounts Level and Entity Level Key Audit Matters: Further Evidence, *Accounting in Europe*, 19:3, 397-422.
- Bookey, P. K., & Quick, R. (2016). Bank directors' perceptions of expanded auditor's reports. *International Journal of Auditing*, 20(2), 158–174.
- Brasel, K., Doxey, M. M., Grenier, J. H., & Reffett, A. (2016). Risk disclosure preceding negative outcomes: The effects of reporting critical audit matters on judgments of auditor liability. *The Accounting Review*, 91(5), 1345–1362.
- Brown, T., Majors, T. M., & Peecher, M. E. (2020). Evidence on how different interventions affect juror assessment of auditor legal culpability and responsibility for damages after auditor failure to

- Mock, T., J. Bedard, P. Coram, S. Davis, R. Espahbodi, and R. Warne. (2013). The Audit Reporting Model: Current Research Synthesis and Implications. *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 32 (1): 323-351.
- Munoz-Izquierdo, N., Camacho-Minano, M. M., Segovia-Vargas, M. J., & Pascual-Ezama, D. (2019). Is the external audit report useful for bankruptcy prediction? Evidence using artificial intelligence. *International Journal of Financial Studies*, 7(2), 20.
- Munoz-Izquierdo, N., Laitinen, E. K., Camacho-Minano, M. M., & Pascual-Ezama, D. (2020). Does audit report information improve financial distress prediction over Altman's traditional Z-Score model? *Journal of International Financial Management & Accounting*, 31(1), 65-97.
- Munsif, V., Raghunandan, K., Rama, D. V., & Singhvi, M. (2011). Audit fees after remediation of internal control weaknesses. *Accounting Horizons*, 25(1), 87-105.
- PCAOB. (2018). Auditing Standards The auditor's report on an audit of financial statements when the auditor expresses an unqualified opinion (AS 3101). Available at <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS3101>.
- Pinto, I., & Morais, A. I. (2019). What matters in disclosures of key audit matters: Evidence from Europe? *Journal of International Financial Management & Accounting*, 30 (2), 145-162.
- Porumb, V. A., Zengin-Karaibrahimoglu, Y., Lobo, G. J., Hooghiemstra, R., & De Waard, D. (2021). Expanded auditor's report disclosures and loan contracting. *Contemporary Accounting Research*, 38(4), 3214-3253.
- Sadri, N., & Ranjbar, M. H. (2024). The Impact of Key Issues of Risk-Based Auditing at the Company Level and at the Account Level on Stock price synchronicity with respect to Governmental and Non-Governmental Institutional Ownership. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 14(53), 131-150.
- Seebeck, A., & Kaya, D. (2022). The power of words: An empirical analysis of the communicative value of extended auditor reports. *European Accounting Review*, 1-31.
- Sierra-García, L., Gambetta, N., García-Benau, M. A., & Orta-Pérez, M. (2019). Understanding the determinants of the magnitude of entity-level risk and account-level risk key audit matters: The case of the United Kingdom. *The British Accounting Review*, 51, 227-240.
- Sirois, L. P., Bédard, J., & Bira, P. (2018). The informational value of key audit matters in the auditor's report: Evidence from an eye-tracking study. *Accounting Horizons*, 32 (2), 141-162.
- Smith, K. (2022). Tell me more: A content analysis of expanded auditor reporting in the United Kingdom. Available at SSRN https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2821399.
- Gold, A., Heilmann, M., Pott, Ch., Rematzki, J. (2020). Do key audit matters impact financial reporting behavior? *International Journal of Auditing*, 24(2): 232-244.
- Gutierrez, E. F., Minutti-Meza, M., Tatum, K., & Vulcheva, M. (2022). Consequences of the expanded audit report: Evidence from the United Kingdom's alternative investment market. Available at SSRN https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3805879.
- Gutierrez, E., Krupa, J., Minutti-Meza, M., & Vulcheva, M. (2020). Do going concern opinions provide incremental information to predict corporate defaults? *Review of Accounting Studies*, 25, 1344-1381.
- Hernandez-Tinoco, M., & Wilson, N. (2013). Financial distress and bankruptcy prediction among listed companies using accounting, market and macroeconomic variables. *International Review of Financial Analysis*, 30, 394-419.
- Hillegeist, S. A., Keating, E. K., Cram, D. P., & Lundstedt, K. G. (2004). Assessing the probability of bankruptcy. *Review of Accounting Studies*, 9(1), 5-34.
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2015). Auditor Reporting – illustrative Key Audit Matters, at www.iaasb.org/auditor-reporting.
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2011). Enhancing the value of Auditor Reporting: Exploring options for change consultation paper May, <https://www.ifac.org/publications/resources/enhancing-value-auditor-reporting-exploring-options-change>.
- Kim, M., Kim, M., & McNeil, R. D. (2008). Predicting survival prospect of corporate restructuring in Korea. *Applied Economics Letters*, 15(15), 1187-1190.
- Kohler, A., Ratzinger-Sakel, N. V., & Theis, J. (2020). The effects of key audit matters on the auditor's report's communicative value: Experimental evidence from investment professionals and non-professional investors. *Accounting in Europe*, 17(2), 105-128.
- Lennox, C. S., Schmidt, J. J., & Thompson, A. M. (2022). Why are expanded audit reports not informative to investors? Evidence from the United Kingdom. *review of accounting studies*.
- Liao, L., Minutti-Meza, M., Zhang, Y., & Zou, Y. (2019). Consequences of the adoption of the expanded auditor's report: Evidence from Hong Kong. *University of Miami Business School Research Paper No. 3392449*, 22-49.
- Liu, H., Ning, J., Zhang, Y., & Zhang, J. (2022). Key audit matters and debt contracting: Evidence from China. *Managerial Auditing Journal*, 37(6), 657-678.
- Lukason, O., & Laitinen, E. K. (2019). Firm failure processes and components of failure risk: An analysis of European bankrupt firms. *Journal of Business Research*, 98, 380-390.

- Verho, E. (2021). The Effect of Audit Firm Rotation on Key Audit Matters: Evidence from European Union, Master's Thesis.
- Yang, R., Yu, Y., Liu, M., & Wu, K. (2018). Corporate risk disclosure and audit fee: A text mining approach. *European Accounting Review*, 27(3), 583-594.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 17/ No. 66/ Summer 2027

Investigating the usefulness of key audit matter in assessing the level of financial distress of companies

Yasser Shirzadi

Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.

(Corresponding Author)

shirzadi62@pnu.ac.ir

Kaveh Parandin

Department of Accounting, Payame Noor University Tehran, Iran.

kparandin@pnu.ac.ir

Zahra Zamanifaradenbeh

MSc.of Accounting, Berojen Branch, Islamic Azad University, Berojen, Ira.

z.zamani1402@gmail.com

Abstract

As an integral part of the financial reporting process, the audit report plays a major role in informing the users. In this regard, by changing the type of audit report preparation, a new section titled key audit matter was added to it. On the other hand, identifying the signs of financial distress in companies is one of the most important information that can help users in making decisions. Therefore, in order to investigate the impact of the disclosure of key audit issues on financial distress, the information of 112 companies accepted to the Tehran Stock Exchange during the period of 2016 to 2018 was collected. The findings of the research show that the total number of key audit matter, key audit matter risk-based at the account level, key audit matter their primary impact with the liquidity and debt solvency have a positive and significant relationship with the level of financial distress. Also, the results show a negative and significant relationship between the key audit matter risk-based at the company level and other key audit matter with the level of financial distress of companies; while the report of going concern and the key audit matter with the initial impact on profitability had no significant relationship with the level of financial distress. In general, the findings of the research show the usefulness of key audit matter in evaluating and predicting the level of financial distress of companies. The results of the research, with the development of literature, contribute to the richness of knowledge in researches in the field of financial distress and key audit matter. The findings of the research can help investors, lenders, analysts and legislators in making decisions.

Keyword: key Audit Matter (KAM), Financial Distress, Audit Report

